

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

Diplomová práce

Krizové řízení obce v případě živelných událostí

Bc. Vladimír Kadavý

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra řízení
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kadavý Vladimír

Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Cheb

Název práce

Krizové řízení obce v případě živelných událostí

Anglický název

Crisis management of community during catastrophic events

Cíle práce

Návrh krizového plánu vybrané obce a zhodnocení možností uvedení do praxe.

Práce vyhodnotí a analyzuje dosavadní krizové plány a jejich využití při živelných pohromách u vybraných obcí.

Metodika

Využití především exploračních metod (obsahová analýza, analýza dokumentů).

Evaluace a komparace praktik. Užití párových metod (abstrakce - konkretizace, analýza - syntéza, indukce - dedukce).

Interpretace a verifikace předpokladů.

Harmonogram zpracování

Definice základních pojmů, studium literatury: 06/2011 – 10/2011

Analýza vybraných krizových plánů: 10/2011 – 01/2012

Vyhodnocení analýz: 10/2011 - 02/2012

Návrhová doporučení: 02/2012 - 03/2012

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

živelná událost, krizové řízení, krize, krizový plán, obec, záchranné práce, region, projekt

Doporučené zdroje informací

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví (zákon o státní pomoci při obnově území) , ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
Šelešovský, Jan. Krizové řízení ve veřejné správě. první. Brno : MU, 2005. od s. 1-100, 100 s. první. ISBN 80-210-3664-8
Rektořík, Jaroslav. Krizový management ve veřejné správě. Teorie a praxe. První. Praha : Ekopress, s.r.o., Odborné vydavatelství, 2004. 250 s. ISBN 80-86119-83-1
ANTUŠÁK, E. Krizový management. Hrozby, krize, příležitosti. První. Praha : Wolters Kluwer, 2009. 396 s. ISBN 978-80-7357-488-8

Vedoucí práce

Moulis Pavel, Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2012

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 29.2.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma „Krizové řízení obce v případě živelných událostí“ vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a dále s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. listopadu 2013

Bc. Vladimír Kadavý

Poděkování

Rád bych poděkoval především svému vedoucímu diplomové práce, Ing. Pavlu Moulisovi, Ph.D., jenž mi svými radami a odborným vedením umožnil vypracovat daný text do stávající podoby. Mé velké díky patří také mé manželce a celé mé rodině za všestrannou podporu při mém vysokoškolském studiu.

Krizové řízení obce v případě živelných událostí

Crisis management of community during catastrophic events

Souhrn

Diplomová práce „Krizové řízení obce v případě živelných událostí“ pojednává o mimořádných událostech, které mohou být předmětem krizového řízení. Autor pracuje s velkou řadou právních předpisů, z nichž využívá potřebné informace pro lepší pochopení struktur krizového řízení. Text analyzuje jednotlivé složky krizového řízení a popisuje činnosti jednotlivých orgánů podílejících se na řešení krizových situací.

Autor hodnotí na základě analýzy Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb připravenost tohoto správního obvodu na krizové situace. Na základě prostudovaných dokumentů poté autor diplomové práce navrhuje několik inovací, kterými by se tento krizový plán mohl zdokonalit.

Summary

The thesis "Crisis management of community during catastrophic events" deals with emergencies that may be the subject of crisis management. The author works with a large number of laws, one of which uses the information needed to better understand the structure of crisis management. The text analyzes the components of crisis management and describes the activities of the various authorities involved in crisis situations.

Author assessed by analyzing Crisis Plan municipalities with extended powers Cheb readiness of the administrative district of crisis. On the basis of these documents, then the author of the thesis proposes several innovations which that crisis plan could be improved.

Klíčová slova

Krizové řízení

Krizový plán

Krizová situace

Krize

Mimořádná událost

Živelní pohroma

Obec

Záchranné práce

Keywords

Crisis management

Crisis plan

Crisis situations

Crisis

Catastrophic event

Natural disaster

Community

Rescue works

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Cíl práce a metodika	12
3	Teoretická východiska pro ochranu a zajištění bezpečnosti.....	13
3.1	Civilní nouzové plánování v České republice.....	13
3.2	Zákonná legislativa a krizové řízení	14
3.2.1	Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení.....	15
3.2.2	Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.....	17
3.2.3	Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.....	19
3.2.4	Zákon č. 12/2002 Sb. o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou	21
3.2.5	Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, (zákon o pojišťovnictví)	22
3.2.6	Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně	23
3.2.7	Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.....	23
3.2.8	Další zákony a vyhlášky vztahující se k mimořádným událostem	25
3.3	Mimořádné události	26
3.3.1	Faktory způsobující mimořádné události.....	28
4	Krizové řízení	39
4.1	Vymezení pojmů souvisejících s krizí	40
4.2	Způsoby krizového řízení.....	41
4.3	Složky a zajištění krizového řízení	42
4.3.1	Orgány krizového řízení a státní správy	43
4.3.2	Bezpečnostní rada státu	44
4.3.3	Ústřední krizový štáb	45
4.3.4	Orgány kraje a ostatní orgány s územní působností	46
4.4	Cíle krizového řízení	48
4.5	Strategie krizového řízení	50
4.6	Další opatření v rámci krizového řízení.....	52
4.7	Bezpečnostní systém České republiky	52
4.7.1	Typy krizí v rámci bezpečnostního systému.....	54
4.8	Živelní pohromy a jejich management.....	55
4.8.1	„Model 4P“	55
4.9	Obce a integrovaný záchranný systém	57
4.9.1	Správní úřady ve spolupráci s IZS	58
5	Krizový plán v praxi - zhodnocení	63
5.1	Cvičení a simulace mimořádných událostí	63
6	Krizový plán „určené obce“ - výsledky.....	65
6.1	Obec s rozšířenou působností – Cheb	66
6.2	Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb.....	68
6.2.1	Analýza základní části krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb.....	69
6.2.2	Analýza přílohové části krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb	77
6.3	Inovace a návrh změn v Krizovém plánu obce s rozšířenou působností Cheb.....	78
6.3.1	Konkrétní návrhy na změny v Krizovém plánu ORP Cheb.....	79

7	Závěr	83
8	Seznam použitých zkratek	85
9	Seznam použitých pramenů a literatury.....	86
10	Seznam obrazových příloh.....	90
11	Seznam tabulek	91

1 Úvod

Krizové řízení obce v případě živelných událostí je dnes poměrně častým tématem. Mimořádné události nás doprovázejí v každodenním životě, a proto je velmi potřebné umět se na krizové situace připravit, snažit se jim preventivními opatřeními předcházet a zvláště dokázat tyto pohromy zahladit a obnovit (nebo zlepšit) předkrizový stav alespoň do původní podoby.

Vymezení termínů krizové řízení, krizová situace, nouzová situace, mimořádná událost apod. je poměrně obtížné, neboť ne všechny instituce, které se nějakým způsobem podílejí na záchranných a likvidačních pracích a na ochraně obyvatelstva, používají stejná označení a tedy ani zcela totožné významy těchto pojmů. Pro sjednocení těchto termínů slouží tzv. krizový zákon.

Cílem této práce je analyzovat právní předpisy, vyhlášky a zákony, které se váží ke krizovému řízení, a také krizový plán, na jehož základě se chci pokusit o konkretizaci krizového řízení na úrovni obce s rozšířenou působností. Mým záměrem je zhodnotit konkrétní krizový plán ORP a na základě jeho znalosti tento plán inovovat. Tento návrh krizového plánu obce s rozšířenou působností by měl zlepšit celkově krizové řízení na dané úrovni. Interpretaci jednotlivých bodů krizového plánu se pokusím vyhodnotit a verifikovat účelnost a funkci krizového plánu v praxi.

Úvodní kapitola se zabývá zakotvením ochrany obyvatelstva v platných právních předpisech. Jedná se zvláště o tzv. krizový zákon - zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, který je hlavním zdrojem pro vymezení pojmů, stanovení jednotlivých činností v rámci krizové situace a vymezení funkcí a jejich povinnostech a možných opatřeních při vzniklé mimořádné události. K dalším vyhláškám a zákonům patří například zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému; zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů; zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou; zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, (tzv. zákon o pojišťovnictví); zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně; zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů; a další vyhlášky a nařízení podílející se na prevenci, připravenosti a řešení krizových situací.

Hlavní část práce projednává bezpečnostní systém České republiky, do něhož je zahrnuto krizové řízení jako takové. Text uvádí různé úrovně řešení krizových situací, avšak největší důraz je kladen na úroveň obce s rozšířenou působností. Definuji zde nejen obec s rozšířenou působností jako takovou, ale i ORP Cheb, na jejímž podkladě analyzuji a následně upřesňuji funkčnost krizového plánu dané obce. Některé informace v těchto kapitolách již znovu neuvádím a odkazuji se na oddíly pojednávající o krizovém řízení a o právní legislativě, neboť jednotlivé krizové plány vycházejí právě z těchto odvětví.

Důležitou složkou této práce je i vymezení živelních pohrom, stručný popis jejich vzniku i průběhu. Těmto pojmům je věnována však jen část textu, neboť rozsah práce neumožňuje detailnější rozpracování této tematiky.

Pro analýzu krizových plánů obcí jsem vybral obec s rozšířenou působností Cheb, již jsem porovnal s Metodikou pro vytváření krizových plánů.

Stěžejními materiály pro napsání této práce byly zvláště již zmíněné zákony a právní předpisy, knihy *Krizové řízení*¹ a *Krizový management*² a zvláště pak velmi těžko dostupný, ale pro práci nedocenitelný *Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb 2013*.

¹ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. 226 s.

² ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 395 s.

2 Cíl práce a metodika

Diplomová práce si klade za cíl vytvořit návrh zlepšení Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb.

Dílčím cílem je komparativní analýza právních dokumentů (platné legislativy) upravujících krizové řízení a zpracovaného a schváleného krizového plánu konkrétní obce.

V rámci literární rešerše bude zpracován přehled základních odborných pojmů, se kterými se bude dále v práci pracovat např. definice krizového řízení. Na základě získaných poznatků bude umožněno metodou indukce sestavit stěžejní body nezbytné pro úspěšné řešení krizových situací.

Diplomová práce si klade za cíl shrnout výsledné poznatky díky několika metodám práce. Nezbytnou metodou pro pochopení základních pojmů a struktury krizového plánování a řízení, bude analýza získaných dokumentů. Využitím komparativní metody, kdy budu porovnávat Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb s metodikou pro vznik krizových plánů a důležitých dokumentů, se v textu pokusím vytvořit možnou inovaci krizového plánu.

Z řady „abstraktních“ legislativních dokumentů se pokusím vytvořit konkrétní návrhy krizového plánu vybrané obce, což, jak předpokládám, bude ztíženo samotnou problematikou krizového řízení. Pro vznik diplomové práce bych chtěl využít i vlastní znalosti a zkušenosti s touto problematikou.

3 Teoretická východiska pro ochranu a zajištění bezpečnosti

Mezi základní povinnosti státu patří ochrana obyvatel (nejen jich) a zajištění jejich bezpečnosti. V dnešní době se setkáváme stále častěji s různými formami nebezpečí a ohrožení lidského zdraví, života i majetku. Nejedná se přitom pouze o pohromy či katastrofy způsobené přírodními živly, ale v posledních letech narůstá i tendence lidského faktoru, zvláště v otázkách terorismu.

3.1 Civilní nouzové plánování v České republice

Pojem civilní nouzové plánování používá právní řád České republiky teprve od roku 1997, konkrétně od usnesení vlády č. 177 ze dne 26. 3. 1997, kdy byla schválena Národní obranná strategie České republiky. Civilní nouzové plánování bylo převedeno do kompetencí Ministerstva vnitra České republiky. Mezi tyto kompetence nepatří jen ono plánování, ale i „zajišťování“ bezpečnosti. Stát se připravuje na řešení rozličných krizových situací.³

Civilní nouzové plánování je dle usnesení vlády č. 710 ze dne 12. 11. 1997 bráno za souhrn opatření a činností směřujících k:

- ochraně a záchraně obyvatelstva v krizových situacích
- ochraně a záchraně majetku v krizových situacích
- zachování nejdůležitějších součástí infrastruktury společnosti
- podpoře vojenské obrany státu.⁴

Bezpečnostní strategie České republiky byla schválena 17. 2. 1999 a mimo jiné obsahuje i souhrn opatření civilního nouzového plánování pro rozsáhlé živelní katastrofy, mimořádné průmyslové a ekologické havárie a další nevojenská ohrožení.⁵ Tato strategie definuje bezpečnost jako žádoucí stav, kdy jsou na nejnižší míru snížena rizika plynoucí

³ LINHART P.; ŠILHÁNEK B. 1. vyd. *Civilní nouzové plánování v některých evropských zemích, USA a Kanadě*. Praha: MV-gen. Ředitelství HZS ČR, 2008. s. 9.

⁴ LINHART P.; ŠILHÁNEK B. 1. vyd. *Civilní nouzové plánování v některých evropských zemích, USA a Kanadě*. Praha: MV-gen. Ředitelství HZS ČR, 2008. s. 9.

⁵ LINHART P.; ŠILHÁNEK B. 1. vyd. *Civilní nouzové plánování v některých evropských zemích, USA a Kanadě*. Praha: MV-gen. Ředitelství HZS ČR, 2008. s. 9-10.

z hrozeb vůči obyvatelstvu, demokratickému zřízení, svrchovanosti a územní celistvosti, principům právního státu, vnitřního pořádku, majetku, životnímu prostředí apod.

Pojem ochrana obyvatelstva můžeme shrnout pod určitý integrovaný systém konkrétních opatření k ochraně obyvatelstva a jeho majetku v nejrůznějších situacích, a to od běžných každodenních událostí, katastrof a nouzových situací, až po ozbrojený vojenský konflikt. Vojenská národní bezpečnost má v Bezpečnostní strategii ČR nejvyšší prioritu.⁶

3.2 Zákonná legislativa a krizové řízení

Bezpečnostní systém České republiky je obsažen v primárních zákonech. Mezi ně patří Ústava České republiky – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Listina základních práv a svobod – ústavní zákon č. 2/1993 Sb. a ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Celá následující kapitola včetně podkapitol vychází z jednotlivých zákonů.

Ústava České republiky zajišťuje ochranu zdraví a životů občanů a ochranu majetku, avšak většina ustanovení se týká především vojenské obrany státu. Listina základních práv a svobod se věnuje krizovým situacím jen velmi okrajově, a to například v případech, kdy je nutné omezit svobodu pohybu občanů nebo svobodu majetku. Naproti tomu ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky stanovuje ochranu životů, zdraví a majetkových hodnot, a to takovým způsobem, aby byla zajištěna funkce státu během krizových situací, které Ústava České republiky nebere v úvahu. Jde zvláště o vyhlášení krizových stavů, ať už jde o nouzový stav či o ohrožení státu.

Nouzový stav vyhláší vláda pro část nebo pro celé území České republiky v případě ekologických a průmyslových havárií, živelních pohrom, vážných nehod a dalších nebezpečí, jež ohrožují životy, zdraví, majetek, vnitřní pořádek a bezpečnost.

Ohrožení státu je stav, který může být vyhlášen pro část České republiky nebo pro její celé území Parlamentem ČR na návrh její vlády, v případě ohrožení svrchovanosti státu či jeho demokratických základů.

⁶ ROUDNÝ, R., LINHART, P. 1. vyd. *Krizový management I. Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. s. 28.

3.2.1 Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) byl schválen dne 28. 6. 2000. Tento zákon zařizuje přípravu a řešení krizových situací, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením.

Zákon stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace a při jejich řešení.

Krizovým řízením je v tomto zákonu myšlen souhrn řídicích činností příslušných orgánů zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace. Krizovou situací se rozumí mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav nebo stav ohrožení státu.

Krizový zákon umožňuje vyhlášení stavu nebezpečí v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí, při kterém jsou ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí nebo vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek. To ovšem platí za podmínky, že intenzita ohrožení nedosahuje ohrožení takového rozsahu, kdy ohrožení nelze odvrátit běžnou činností integrovaných záchranných složek či příslušných správních úřadů.

Tento stav nebezpečí se vyhláší pouze na nezbytně dlouhou dobu a pro celé území kraje, okresu či pro jejich část. K vyhlášení stavu nebezpečí je nezbytné uvést důvody, kvůli nimž byl stav vyhlášen.

V době stavu nebezpečí má ve svých kompetencích vláda například vyhlášení krizových opatření, zajišťování připravenosti České republiky na krizové situace ukládáním úkolů ostatním orgánům krizového řízení či řízení a kontrolu činností orgánů krizového řízení. Mezi nezanedbatelné pravomoci patří i nejnütnější omezení některých svobod a práv občana uvedených v Listině základních práv a svobod.

Dalšími kompetentními orgány v řešení krizových situací zaujímají ministerstva a další ústřední správní úřady. Tato ministerstva zřizují pracoviště krizového řízení, zpracovávají plán, jenž obsahuje souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací, tedy krizový plán. A v neposlední řadě zřizují krizový štáb jako pracovní orgán k řešení krizových situací, jehož složení a úkoly určí ministr nebo vedoucí jedinec ústředního správního úřadu.

Mezi ministerstvy zaujímá jedno z nejvýznamnějších postavení Ministerstvo vnitra ČR, které koordinuje přípravu na krizové stavy a jejich řešení. V konečném postupu má závěrečné slovo právě Ministerstvo vnitra ČR, které sjednocuje veškeré kroky ostatních ministerstev, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Ministerstvo vnitra ČR nese také zodpovědnost za krizové plány, přičemž provádí jejich kontrolu. K jeho dalším kompetencím patří vedení ústřední evidence údajů o přechodných změnách pobytu osob, organizování školení a přípravy k získání odborné způsobilosti pracovníků orgánů krizového řízení.

Krizová situace bývá řešena Ústředním krizovým štábem, což je poradní orgán vlády ČR, jehož hlavním úkolem je řešení krizových situací. V případě nebezpečí jsou návrhy na řešení krizových situací předkládány přímo vládě České republiky, případně Bezpečnostní radě státu. Pravomoc rozhodnout o zahájení fungování tohoto štábu připadá předsedovi vlády, který stojí v čele Bezpečnostní rady státu. Povinnost ustanovit krizový štáb spadá pod ministerstva a jiné správní úřady.

Krajský úřad zajišťuje připravenost kraje na řešení krizových situací a za tímto účelem využívá pracoviště krizového řízení zřízené u hasičského záchranného sboru kraje. Mezi jeho další povinnosti patří organizace koordinace mezi okresními úřady a dalšími správními úřady a obcemi v kraji a v neposlední řadě zabezpečuje zpracování krizového plánu kraje, který schvaluje hejtman.

Krajský úřad má tu možnost za účelem přípravy na krizové situace spravovat evidenci údajů o kapacitách zdravotnických, ubytovacích a stravovacích zařízení, o počtu zaměstnanců ve výrobních provozech a o množství osob bydlících v místech možné evakuace. Krajský úřad si může v případě potřeby vyžádat informace o množství, složení a umístění vyráběných, používaných nebo skladovaných nebezpečných látek. Pokud jsou údaje nezbytné pro zpracování krizových plánů a pro řešení krizových situací, mohou požadovat detaily i ke stavbám určeným k ochraně obyvatelstva při krizových situacích a k zabezpečení záchranných prací.

Bezpečnostní rada kraje a bezpečnostní rada obce jsou spolupracující orgány při přípravě na krizové situace. V čele bezpečnostní rady kraje stojí hejtman, který jmenuje členy této rady. Předsedou bezpečnostní rady určené obce je starosta dané obce, který jmenuje členy bezpečnostní rady obce.

Mezi prováděcí předpisy zákona o krizovém řízení a o změně některých zákonů patří nařízení vlády č. 462/2000 Sb., (§ 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů), vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 281/2001 Sb., (§ 9 odst., 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů).

3.2.2 Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému byl schválen dne 28. 6. 2000. Tento zákon stanovuje integrovaný záchranný systém, vymezuje jeho složky a jejich působnost, dále i působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva během vyhlášení stavu nebezpečí a všech krizových stavů. Kromě státních složek pamatuje zákon i na práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při krizových stavech.

Integrovaný záchranný systém znamená zvláště koordinovaný postup všech složek IZS při přípravě na mimořádné události a při realizaci záchranných a likvidačních prací. Mezi základní složky integrovaného záchranného systému patří Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany, zdravotnická záchranná služba, Policie České republiky. K ostatním složkám IZS řadíme síly a prostředky ozbrojených sil, zařízení civilní ochrany, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Základní složky IZS mají na starosti zabezpečit nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události. Tuto událost poté vyhodnocují a neodkladně zasahují ve prospěch jejího odstranění či vyřešení. Záchranné složky se řídí pokyny velitele zásahu, případně pokyny hejtmana kraje, v Praze primátora hlavního města Prahy nebo Ministerstva vnitra ČR. Ministerstvo vnitra ČR řídí zásah IZS při stavu ohrožení státu, v nouzovém či válečném stavu. Pokud byl vydán stav nebezpečí, řídí se složky IZS pokyny toho, kdo tento stav vyhlásil.

Operační a informační střediska integrovaného záchranného systému mají povinnost přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech, dále zprostředkovávat organizaci plnění úkolů ukládaných velitelem zásahu, plnit úkoly uložené

orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce a v neposlední řadě zabezpečovat v případě potřeby vyrozumění základních i ostatních složek integrovaného záchranného systému a vyrozumění státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků.

Ministerstvo vnitra ČR může rozhodnout o zapojení České republiky do mezinárodních záchranných operací při mimořádných událostech v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí za účelem pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí.

V případě organizace přípravy před mimořádnou situací a během ní probíhá zapojení dalších správních orgánů, a to i na nižší úrovni. Krajský úřad zajišťuje koordinaci mezi okresními úřady a dalšími správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového i povodňového plánu IZS. Hejtman kontroluje a koordinuje přípravu na mimořádné situace, již vykonávají orgány kraje. Mezi jeho kompetence spadá i schválení vnějšího havarijního plánu a poplachového plánu integrovaného záchranného systému kraje. Na úrovni okresu zajišťuje okresní úřad připravenost dané oblasti na mimořádné události a realizaci záchranných a likvidačních prací. Tytéž pravomoci mají i orgány obce, avšak jejich kompetence spadají právě jen na jejich působiště. Důležitou funkcí je také varování a evakuace obyvatel před hrozícím nebezpečím a poskytuje informace okresnímu úřadu, a to takové, které jsou nezbytné pro vypracování havarijního plánu.

Za mimořádnou událost považuje zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, jakékoli škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, ale také havárie, jež ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují záchranné a likvidační práce.

Mezi prováděcí předpisy zákona o integrovaném záchranném systému patří nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, dále vyhláška Ministerstva vnitra České republiky č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému a v neposlední řadě vyhláška Ministerstva vnitra ČR č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

3.2.3 Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů byl schválen vládou České republiky dne 29. 6. 2000. Zákon upravuje hospodářské a ekonomické otázky při vyhlášení stavu nebezpečí, a to jak pro nouzový stav, stav ohrožení státu, tak i pro válečný stav.

Pro tyto krizové stavy stanovuje zákon pravomoci vlády a správních úřadů při přípravě a přijetí hospodářských opatření. Zákon se zabývá i právy a povinnostmi fyzických a právnických osob v rámci hospodářských opatření, která se musí dodržovat při krizových stavech.

Výše uvedený zákon rozumí hospodářským opatřením pro krizové stavy *organizační, materiální nebo finanční opatření přijímané správním úřadem v krizových stavech pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů.*⁷

Plán nezbytných dodávek je rozpracován v příslušné části krizového plánu pro systém nouzového hospodářství. Mezi důležité podmínky přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy patří i infrastruktura. Mezi zmíněnou infrastrukturu spadají například stavby určené pro účely hospodářských opatření pro krizové stavy ve vlastnictví České republiky nebo k nimž má Česká republika zřízeno věcné břemeno, dále například pozemní komunikace, přístavy, dráhy a letiště sloužící pro dopravní obsluhu staveb určených pro hospodářská opatření pro krizové stavy.

Po vyhlášení krizových stavů bývají přijímána hospodářská opatření pro krizové stavy, která jsou určena k uspokojení základních životních potřeb obyvatel České republiky a umožňují přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví.

Systém hospodářských opatření pro krizové stavy zahrnuje systémy nouzového hospodářství a hospodářské mobilizace, dále použití státních hmotných rezerv, regulační opatření a výstavbu a údržbu infrastruktury.

⁷ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících, ve znění pozdějších předpisů

Tímto zákonem byla zavedena již zmíněná regulační opatření, která umožňují omezení či usměrnění spotřeby nedostatkových surovin, výrobků a energií v souladu s krizovými plány.

Nouzové hospodářství zabezpečuje nezbytné dodávky sloužící k uspokojení základních životních potřeb, k podpoře činnosti hasičských záchranných sborů a havarijních služeb a k podpoře výkonu státní správy.

Plány nezbytných dodávek zpracovávají ústřední správní úřad a krajský úřad. Složkou systému nouzového hospodářství jsou pohotovostní zásoby a zásoby pro humanitární pomoc. Pohotovostní zásoby vytváří Správa státních hmotných rezerv. O jejich použití rozhoduje vedoucí ústředního správního úřadu, díky jehož požadavku byly tyto zásoby vytvořeny. Využívání těchto pohotovostních zásob může být prodlouženo i po ukončení krizových stavů. Výstavba a údržba infrastruktury se řídí dle požadavků uvedených v krizových plánech.

Regulační opatření bývají zavedena ke snížení či k zastavení spotřeby nedostatkových surovin, výrobků a energií, a to v souladu s krizovými plány. Jedná se většinou o krizové situace, při nichž nezbytné dodávky nezajišťují dostatečně běžné ekonomické nástroje. Tato opatření bývají vyhlášována pouze na nezbytně dlouhou dobu, avšak v případě návaznosti dalšího krizového stavu, mohou být některá regulační opatření ponechána v platnosti.

Při vyhlášeném stavu nebezpečí může přednosta okresního úřadu (nebo hejtman) ve své správní oblasti uložit právnické či podnikající fyzické osobě tyto povinnosti:

- dodávat výrobky, práce nebo služby, které jsou předmětem jejich činnosti nebo podnikání, a to v přiměřeném množství,
- skladovat ve svých prostorách materiál určený pro překonání stavu nebezpečí a odstranění jeho následků nebo toto skladování strpět,
- přemístit dopravní a mechanizační prostředky, jakož i výrobní či provozní prostředky movité povahy a zásoby na určené místo.

Kromě toho má pověřená osoba možnost zavést regulační opatření na prodávané zboží a stanovit způsob, *jakým bude regulováno množství zboží prodávané spotřebiteli, maximální množství zboží, na něž vznikne spotřebiteli nárok, nebo i okruh spotřebitelů,*

kterým budou vybrané položky zboží dodávány přednostně. V neposlední řadě smí přijmout regulační opatření, kterými se mění způsob řízení a organizace dopravy.⁸

I tento zákon stanovuje sankce, které mohou být uděleny při neplnění regulačních opatření, a to právnické nebo podnikající fyzické osobě ve formě pokuty ve výši až 10 milionů Kč a u fyzické osoby až do výše 50 000 Kč.

Prováděcím předpisem k zákonu č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů je vyhláška č. 498/2000 Sb., o plánování a provádění hospodářských opatření pro krizové stavy.

3.2.4 Zákon č. 12/2002 Sb. o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou

Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území) byl schválen vládou dne 18. 12. 2001.

Tento zákon vymezuje zásady pro poskytnutí státní finanční pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou. Stanovuje také postup předcházející poskytnutí státní pomoci.

Státní finanční pomoc se přiznává za předpokladu, že došlo k narušení základních funkcí území v důsledku živelní nebo jiné pohromy, která je mimořádnou událostí a kvůli níž byl vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav. Stát poskytuje finanční pomoc krajům, obcím, dalším právnickým osobám, s výjimkou právnických osob hospodařících s majetkem státu, a fyzickým osobám na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v daném území. Aby tyto osoby (správní celky) získaly státní pomoc, musí být splněny určité podmínky.

Dotčená osoba musí doložit vhodným způsobem fakt, že není schopna vlastními prostředky obnovit majetek, který slouží k zabezpečení základních funkcí v území. Tato finanční pomoc nemůže být právně vymáhána a bývá poskytována jednorázově na základě rozhodnutí ministerstva pověřeného obnovou území po mimořádné události. Strategie

⁸ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících, ve znění pozdějších předpisů

obnovy území tak spadá pod příslušné ministerstvo, a to pod Ministerstvo pro místní rozvoj, které v této otázce úzce spolupracuje s Ministerstvem financí.

Návrh strategie obnovy území předkládá vládě ke schválení ministr pro místní rozvoj do 20 dnů po odeznění stavu nebezpečí (stavu nouze). Tento návrh by měl mimo jiné obsahovat kapacitu finančních prostředků uvolněných na obnovu území, cíle stanovení pořadí pomoci, formy státní pomoci apod.

3.2.5 Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, (zákon o pojišťovnictví)

Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, (zákon o pojišťovnictví) byl vládou schválen dne 21. prosince 1999. V roce 2002 (schváleno vládou 18. 12. 2001) došlo k úpravě tohoto zákona, a to vložení § 39a – bod „Informační povinnost pojišťovny“.

Zákon o pojišťovnictví upravuje činnosti související s pojišťovnictvím a podmínky, které souvisí s provozováním a zajišťováním pojišťovací a zprostředkovatelské činnosti. Zákon obsahuje i bod týkající se státního dozoru nad provozováním pojišťovnictví.

Pojišťovnou je myšlena právnická osoba, které bylo uděleno Ministerstvem financí České republiky povolení k provozování pojišťovací činnosti. Mezi tyto činnosti se řadí uzavírání pojistných smluv, správa pojištění a poskytování plnění z pojistných smluv a dále nakládání s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy pojišťovny ad.

Zákon přesně vymezuje pojmy vztahující se k pojišťovnické činnosti a vymezuje rozsah jejich plnění. Dále stanovuje podmínky, které je nezbytné splnit pro vykonávání této služby a celkově uvádí nezbytná opatření, jež musí být pro pojišťovnickou činnost splněna. Státní dozor v pojišťovnictví vykonává Ministerstvo financí, a to v zájmu ochrany spotřebitele. Tato skutečnost bývá vypracovávána v každoroční zprávě Ministerstva financí České republiky.

Kromě pojištění úrazového či nemoci, které může vzniknout během krizové situace, lze sjednat pojištění škod na majetku, které je způsobené požárem, výbuchem, vichřicí, přírodními živly jinými než vichřicí (např. blesk, povodně, záplavy), jadernou energií, sesuvem nebo poklesem půdy a dále pojištění škod na majetku vzniklých krupobitím, mrazem či zcela jinými příčinami (např. loupeží, krádeží nebo škody způsobené lesní

zvěří), škod na hospodářských zvířatech způsobených nákazou a jinými příčinami. Toto vše je zahrnuto v odvětví neživotních pojištění.⁹

Pojištění jako takové je dnes jednou z nezbytných součástí snižování možných rizik spojených se ztrátou a poškozením majetku a jejich případnou náhradou. Ač se pojišťovny snaží všemožná nařízení obcházet (například rozdíl povodně vs. záplavy), snaží se stát tyto „kličky“ eliminovat a ochraňovat spotřebitele, k čemuž právě také slouží onen zmíněný státní dozor.

3.2.6 Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně byl přijat Českou národní radou dne 17. 12. 1985. Tato listina stanovuje organizační podmínky při požární ochraně. Povinností orgánů i občanů je požárům předcházet a v případě vzniku požáru se snažit o zastavení jejich šíření či o úplné zničení ohniska požáru.

Jednotky požární ochrany mají povinnost zasahovat nejen u požárů, ale i při ochraně života a zdraví občanů a majetku a při poskytování pomoci v rámci živelních pohrom a i u jiných mimořádných událostí.

Pozdější novelizace například stanovují podmínky pro ochranu obyvatel (jejich životů i zdraví) i jejich majetku před požáry, dále pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech. Zákon určuje povinnosti ministerstev a dalších správních úřadů, působnost orgánů státní správy a samosprávy při požární ochraně, a to i právnických a fyzických osob a jednotek požární ochrany.

3.2.7 Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů schválila vláda dne 28. 6. 2000. Tímto zákonem byl zřízen Hasičský záchranný sbor České republiky. Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR je ochrana životů a zdraví obyvatel a majetku před požáry a samozřejmě i poskytování adekvátní pomoci při mimořádných událostech. Hasičský záchranný sbor spolupracuje

⁹ Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů

s různými státními, správními i mezinárodními orgány, přičemž i s právníckými a fyzickými osobami, kdy je předmětem jejich spolupráce zvláště stanovení práv a povinností při vzájemném poskytování pomoci a informací při krizových událostech. Ovšem pouze v souladu s ostatními zákony a s povinností mlčenlivosti.

Zákon ustanovuje přesnou hierarchii v rámci Hasičského záchranného sboru České republiky, a to od generálního ředitelství hasičského záchranného sboru na Ministerstvu vnitra ČR, přes hasičské záchranné sbory kraje, až po jednotlivé příslušníky HZS.

Řada oprávnění příslušníků hasičského záchranného sboru souvisí s možnými mimořádnými událostmi. Například může vyzvat všechny osoby, aby nevstupovali na některá místa či aby se podrobili omezením vyplývajícím ze služebního zásahu. Také spadá do jeho kompetencí požadovat informace od všech osob, jež potřebuje k plnění úkolů HZS.

K neprodlenému zásahu smí otevřít byt či jiný prostor a vstoupit do něj, poté musí tento příslušník hasičského záchranného sboru vyrozumět bez odkladu Policii České republiky.

Příslušník HZS nesmí zapomínat na své povinnosti ani mimo službu. Provedení zásahu či učinění některých potřebných opatření k provedení zásahu je samozřejmostí v každém čase, výjimky tvoří případy, kdy je tento zaměstnanec HZS pod vlivem léků a látek, které snižují jeho schopnosti jednání, případně pokud není k danému zásahu odborně vycvičen a nedovoluje mu to ani odpovídající technické vybavení.

Příslušník HZS dbá i na to, aby v souvislosti s touto činností nevznikla osobám bezdůvodná újma a aby případný zásah do jejich práv a svobod nepřekročil míru nutnou k dosažení účelu prováděného zásahu nebo úkonu. Je rovněž povinen dbát, aby na majetku, který je předmětem zásahu, nevznikly odcizením nebo poškozením škody, kterým lze zabránit, a to do doby jeho převzetí vlastníkem, uživatelem nebo Policií České republiky.¹⁰

¹⁰ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

3.2.8 Další zákony a vyhlášky vztahující se k mimořádným událostem

Nyní bych zmínil již pouze heslovitě další zákony, provedení a vyhlášky, které se nějakým způsobem vztahují k mimořádným událostem, k provádění zásahů při krizových situacích a k následným likvidačním pracím.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 76/2002 Sb., č. 320/2002 Sb., č. 274/2003 Sb., č. 20/2004 Sb., č. 413/2005 Sb. a č. 444/2005 Sb., zejména Hlava IX Ochrana před povodněmi, § 63 – 87, kdy Hlava IX charakterizuje pojem povodně, povodňová opatření, záplavová území, definuje a stanovuje povinnosti povodňových orgánů, tedy povodňové prohlídky, ústředního povodňového orgánu, povodňových orgánů obcí, předpovědních a hlásných povodňových služeb, vlastníků a správců vodních děl a povodí. Dále vymezuje způsob ochrany, stupně povodňové aktivity, povodňové plány, povodňové záchranné a zabezpečovací práce.

Již zmíněné nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5, zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), v pozdějším znění novely č. 36/2006 Sb., pojednává o způsobech označování, evidence, manipulace a ukládání písemností a dalších materiálů, které obsahují zvláštní skutečnosti¹¹. Tato novela pojednává i o tom, které osoby smějí přijít do styku s těmito zvláštními skutečnostmi. Nechybí zde ani náležitosti a obsah činnosti bezpečnostní rady a krizového štábu kraje a obce, jehož vymezuje hasičský záchranný sbor kraje. Důležitá je i část třetí, která se zabývá zpracováním krizového plánu a plánu krizové připravenosti.

Vyhláška Ministerstva vnitra České republiky č. 380/2002 Sb. řeší požadavky na ochranu obyvatelstva v územním plánování. Zabývá se i stavebně technickými zásadami na stavby civilní ochrany či stavby zasažené požadavky civilní ochrany. Tato vyhláška vymezuje a definuje evakuaci jako takovou, tedy způsob jejího provádění a zabezpečení.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území, definuje zpracovávání návrhu záplavového území správcem konkrétního vodního toku a stanovování záplavového území vodoprávním řádem.

¹¹ *Zvláštní skutečnosti jsou takové informace týkající se krizového řízení, které by v případě zneužití mohly vést k ohrožení zdraví, života, majetku, životního prostředí nebo podnikatelských zájmů právnických i fyzických osob.* ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 225

3.3 Mimořádné události

V případě mimořádných situací si musíme nejprve vymezit základní pojmy. Rozlišení mimořádné události, mimořádné situace a krizové situace je nezbytné pro lepší orientaci v zákonech i vyhláškách.

Mimořádné události jsou nedílnou součástí každodenního života. Situace, při nichž bývají ohroženy životy a zdraví jedinců a i jejich majetek, případně životní prostředí, doprovázejí lidstvo již od vzniku člověka jako takového. Lidská společnost se již od pravěku snaží těmto nepříznivým událostem zabránit, nebo je alespoň eliminovat natolik, aby došlo k co nejmenším ztrátám.

Obranné či ochranné mechanismy se s každou prožitou krizovou situací zdokonalují (mělo by tomu tak být), neboť nové zkušenosti a poznatky dávají lidstvu možnost zlepšit svou schopnost obrany a reakce na tyto situace. Z tohoto hlediska je velmi důležitá prevence. Snaha předcházet či alespoň částečně zabránit „příchodu“ určitým nežádoucím stavům není však stoprocentně účinná, a proto je důležité, aby společnost jako taková vytvářela záchranné a bezpečnostní mechanismy, které ji dokáží ochránit před těmito nežádoucími jevy.

V dnešní době stoupá počet mimořádných událostí. Možná je to dáno i vysokou informovaností o velkém procentu těchto situací. Pokud se něco takového přihodí někde ve světě, do pár hodin máme většinou informace o této události ve zpravodajství. Neplatí to samozřejmě o všech událostech. Nárůst vzniku mimořádných událostí vede ke vzniku vyššího počtu krizových situací, které je nutno bezodkladně řešit.

Po povodních v roce 2002 došlo k mnoha úpravám při řešení krizových situací. S tím souvisí i nová reforma veřejné správy, která vešla v platnost k 1. 1. 2003 a která zavedla řadu nových úkolů pro orgány krizového řízení.

Spolupráce na prevenci a řešení krizových situací by ale neměla být záležitostí nárazovou, tedy neměla by být aktuální pouze v případě, kdy se něco stane, ale mělo by se průběžně tvořit, aktualizovat a prověřovat, co vše by se mělo vykonat v případě nastalé krizové situace. Příslušné orgány by měly svěřenou práci přijímat jako každodenní

možnost, kterou, v případě nutnosti, budou muset kdykoli řešit. Následující definice jsou upraveny dle vymezení Emila Antušáka¹².

Mimořádná událost je tedy nějaká neobvyklá událost, jejíž načasování je zcela náhodné a jejíž důsledky jsou ničivé. Jedná se tedy o *škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*¹³

Pod pojmem mimořádná situace se rozumí situace, která vznikla v důsledku mimořádné události. Tato mimořádné situace může trvat od několika dnů až několik desítek let. Důležitá je totiž i doba na regeneraci (obnova základních funkcí) území či objektů. Pro řešení mimořádných situací bývají vyčleněny finance pro dané území. Tyto finance však neomezují občany ani organizace.

Havárie je *rozsáhlé narušení pravidel, postupů, dohod, zákonů nebo zákazů, které vede ke vzniku mimořádné události.*¹⁴ Tato mimořádná událost vzniká nejčastěji v důsledku skladování, přepravy a výroby nebezpečných látek a jež vede k ohrožení zdraví, života i majetku lidí a k poškození životního prostředí. Jako druhotné jevy mohou vzniknout rozsáhlé přírodní katastrofy, jako například sesuvy půdy, znečištění polností a vod, kontaminace životního prostředí apod.

Katastrofa je *vážné narušení funkce společnosti, působící velké ztráty na životech, majetku nebo na životním prostředí, které přesahuje možnosti postiženého společenství zvládnout je pouze vlastními zdroji.*¹⁵

Konflikt můžeme označit za společenský stav, kdy protichůdné strany sledují vzájemně neslučitelné cíle. Konflikt může mít globální, oblastní či lokální charakter a může se jednat o ozbrojenou i o neozbrojenou skutečnost.

Krizová situace znamená situaci, k jejímuž řešení výše uvedené zdroje daného území nestačí. Použití dalších zdrojů v takovém případě znamená omezení základního chodu systému. Takováto mimořádná situace získává status krizové situace po vyhlášení krizového stavu.

¹² ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 47-48

¹³ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 47

¹⁵ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 47

Krizová situace je řešena různými způsoby v závislosti na druhu ohrožení, tedy zda se jedná o zajištění obrany ČR či nikoli. V prvním případě může být podle ústavního zákona č. 1/1993 vyhlášen válečný stav nebo ohrožení státu. V druhém případě se vyhláší stav nebezpečí, nouzový stav či případně stav ohrožení státu.

Vyhlášení takovýchto stavů je povětšinou okamžité a řešení vzniklé situace se stává bezodkladným. Území, na němž je krizový stav vyhlášen, může být různé rozlohy, například se může jednat o území obce, okresu, kraje či případně celého státu; a také může nabývat rozličné intenzity, co do míry rozsahu poškození, ten by v případě vyhlášení měl být větší než značný.¹⁶

3.3.1 Faktory způsobující mimořádné události

Mimořádné události mohou být způsobeny přírodním či civilizačním faktorem. V anglické terminologii se objevuje všeobecný pojem „disaster“ – tedy „katastrofa“, nebo lépe „pohroma“. Pohromu často chápeme *jako událost náhlou, rychle a nenadále přicházející, mnohdy i rychle mizící, avšak vždy zanechávající trvalé a závažné dopady*.¹⁷

Většina faktorů, jež má škodlivý dopad na životy a zdraví lidí, dále na majetek a životní prostředí, ale i na lidskou společnost jako takovou, můžeme rozdělit pohromy na pohromy přírodní a pohromy technologické, případně pohromy narušující rovnováhu lidské společnosti. Lidstvo bylo po celou dobu svého trvání nuceno přizpůsobovat se různým změnám i mimořádným událostem, které měnily a usměrňovaly jeho vývoj. Svým způsobem tyto pohromy přispěly i k vývoji lidské společnosti a člověka jako takového. Člověk se nově vznikajícím situacím přizpůsobuje a vytváří řešení k získání základní bezpečnosti. K tomuto řízení společnosti je nepochybně nutné poznat systém, vznik a průběh pohrom, které mohou do lidského společenství vpadnout.

¹⁶ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ PROCHÁZKOVÁ, D. Živelné a jiné pohromy. In *Sborník „Požární ochrana 2004“*. CD-ROM. 1. vyd. Ostrava: VŠB TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2004. s. 1.

3.3.1.1 Přírodní pohromy

Přírodní pohromy jsou projevem změn na planetě Zemi, případně i v jejím nejbližším okolí, jež mají dopad na životní prostředí a lidskou společnost. Mezi přírodní pohromy řadíme: *laviny, sucho, povodně, tsunami, protržení hrází vodních děl, zemětřesení, sopečné erupce, sesuvy svahů a břehů, řízení skal, lesní požáry, vichřice, tornáda, výrony plynů ze zemského nitra, nadměrné dešťové či sněhové srážky a případně i horké suché nebo vlhké letní dny.*¹⁸ Dále sem můžeme zařadit dlouhodobou inverzní situaci, sněhové kalamity atd.

Přírodní pohromy jsou natolik ničivé právě proto, že vznikají naprosto neočekávaně a nepředvídatelně. Po velké ráně do rázu krajiny navíc následují rány další, a to ve formě epidemií, hladomorů, požárů, devastace životního prostředí nebo omezení životního standardu, na který byli lidé v dané oblasti zvyklí (například výpadky elektrického proudu či obydlí bez dodávek vody, plynu ad.)

Katastrofy způsobované přírodními silami vznikají na základě řady faktorů, například pohybem tektonických desek – zemětřesení a sesuvy půdy, dále *uvolněním energie v hlubinách země, které provází fyzikální a chemické procesy zde probíhající a jejich převedením na povrch (zemětřesení, sopečná činnost), zvýšením vodní hladiny (povodně, mořské zátohy, tsunami), mimořádně silným větrem (orkány, větrné bouře, cyklóny), atmosférickými poruchami (bouře), kosmickými vlivy (škodlivé druhy záření, meteority).*¹⁹

Kromě těchto primárních důsledků pohrom vznikají i další, sekundární dopady, které výrazným způsobem ovlivňují a znesnadňují záchranářské i likvidační práce. Například při zemětřesení dochází k požárům, k sesuvům půdy, k protržení vodních přehrad, k přerušení dodávek tepla, vody, plynu i elektřiny apod. Při povodních dochází k šíření nakažlivých nemocí, k otravě spodních vod ad.

Přírodní pohromy, které mohou ovlivnit celou planetu, dokáží vyvolat i zásadní klimatické změny, tsunami, zemětřesení, záplavy, sucha, epidemie ad. Nyní se zaměřím na jednotlivé živelní pohromy.

¹⁸ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 99

¹⁹ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 102

Lavina je jev, který se vyskytuje v horských oblastech, kdy se náhle a velkou rychlostí sesune směs ledu, sněhu, horniny a další zeminy. Destrukce je ničivá, neboť lavina s sebou bere i stromy, případně obydlí a kusy hornin; nezanedbatelná je i síla proudu vzduchu, který lavina žene před sebou a který může dosáhnout až síly orkánu.²⁰

Sucho je stav, který se vyskytuje zejména v letním období. Vyvolává ho dlouhodobě teplé počasí beze srážek a životní prostředí jím bývá značně poškozeno. Většinou bývá zničena úroda, fauna může pomalu hynout. Velmi často jako druhotný jev sucha vznikají požáry, zvláště lesní, které ohrožují nejen životní prostředí, zbylou úrodu, ale i další majetek a lidské životy.

Povodněmi bývá označován stav, při němž se zvýší průtok vody a vystoupá hladina vodního toku, a to ve velmi krátkém čase. Dochází poté k nasycení vodního toku, jenž není schopen odvádět tak značné množství vody a dochází k vylití vody z břehů. Tento typ živelní pohromy bývá nejčastější přírodní pohromou v celé Evropě. Povodně se dělí na dva základní typy, a to podle toho, zda se jedná o náhlou povodeň vzniklou důsledkem přivalového deště nebo o pomalu narůstající povodeň, která je zapříčiněna abnormálním zvýšením stavu vody následkem deště a tajícího sněhu. V prvním případě se může jednat o sekundární důsledek jiné přírodní pohromy, například zemětřesení, protržení vodního díla či přivalové vlny. Většinou se pak jedná o lokální záplavu, jež se vyskytuje pouze na určitém území. Druhý typ je pak závislý na bodu kulminace řeky či jiného vodního toku a postihuje většinou mnohem větší oblast po delším úseku toku. Povodně mívají katastrofální následky, ať už se jedná o ztráty na životech, ale zvláště na majetku (obydlí, úrodě ad.) V případě rozsáhlé povodně dochází k evakuaci obyvatel ze zasažené oblasti. Tato část území poté bývá dlouhou dobu odříznuta od okolního světa, například i poškozením infrastruktury.

*Tsunami jsou pohyby vodních mas vyvolané zemětřesením, jehož ohnisko se nachází pod mořskou hladinou.*²¹

Protržení hrází vodních děl bývá většinou způsobeno narušením statiky hráze či porušením soudržnosti materiálu, z něhož je hráze vybudována. Následně vzniklá situace

²⁰ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 99

²¹ PROCHÁZKOVÁ, D. Živelné a jiné pohromy. In *Sborník „Požární ochrana 2004“*. CD-ROM. 1. vyd. Ostrava: VŠB TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2004. s. 10

způsobuje záplavy v dané oblasti, přerušení dodávek energií a vody, otravu spodních vod apod.

Zemětřesením jsou označovány *krátkodobé pohyby zemského povrchu vyvolané náhlým uvolněním mechanické energie nahromaděné v zemském nitru.*²²

Tyto jevy se dají předvídat jen stěží. Zemětřesení se většinou vyskytuje na rozlehlém území, ačkoli může být nejhůře postiženo i jen nejbližší okolí epicentra. Zasažena však může být i velká oblast. Zemětřesení měříme pomocí RichtEROVY stupnice, která má 10 stupňů.

Tabulka č. 1: RichtEROVA škála²³

Stupeň zemětřesení	Označení	Magnitudo = velikost zemětřesení	Rozsah zemětřesení
1	Mikro	méně než 2,0	Pro člověka nepocíitelné; nejmenší zemětřesení zachytitelné na přístrojích.
2	Velmi malé	2,0 až 2,9	Pocíitelné blízko epicentra, každoročně velmi časté a běžné zemětřesení.
3	Malé	3,0 až 3,9	Často pocíitelné zemětřesení, které ale nezpůsobuje škody.
4	Slabé	4,0 až 4,9	Blízko epicentra mohou nastat menší škody. Toto zemětřesení lze již pocítit na třesení věcí uvnitř domů.
5	Střední	5,0 až 5,9	Může způsobit velké škody špatně postaveným budovám v malé oblasti, avšak dobře postaveným budovám způsobuje jen drobné poničení. Odpovídá energii 1. atomové bomby.
6	Silné	6,0 až 6,9	Může ničit až do vzdálenosti 100 km. V této oblasti může způsobit značné škody.
7	Velké	7,0 až 7,9	Může způsobit vážné škody ve velkých oblastech. Zemětřesení je již velké.
8	Velmi velké	8,0 až 8,9	Může způsobit vážné škody i ve vzdálenosti stovek kilometrů.
9	Enormní	9,0 až 9,9	Může způsobit velmi vážné škody a působí na tisíce kilometrů. Energie je 3 milionkrát větší než výbuch 1. atomové bomby.
10	Masivní	10 +	Nebylo dosud zaznamenáno, možnost planetárních škod.

²² PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 100

²³ Tabulka vytvořena autorem práce na základě informací z webové stránky http://cs.wikipedia.org/wiki/RichtEROVA_stupnice a na základě tabulky v knize KUKAL, Z. *Přírodní katastrofy*. 1. vyd. Brno: Horizont, 1982. s. 37

Zemětřesení je nebezpečné zejména z důvodu destrukce budov, hroucení skal, padání stromů a dalších objektů. Při této skutečnosti dochází k velkému poškození či úplnému zničení majetku, vznikají následné požáry a sesuvy půdy a samozřejmě narůstají i ztráty na životech a zvláště zranění. Mnoho lidí zůstane i natrvalo pohřešováno, případně skončí v masových hrobech sutin. Epidemie, které se rozšiřují v důsledku mrtvých těl a kvůli znečištění pitné vody, si připisují na konto další nejen lidské životy. Obnova území po zemětřesení je velmi zdlouhavá, nákladná a finančně i časově velmi náročná. Ráz krajiny se svým způsobem definitivně mění a musí se vybudovat nová infrastruktura a nová tvář okolí.

Sopečné erupce jsou poměrně předpokládané jevy. Myslím tím, že je zpravidla více ohroženo místo, v jehož blízkosti se nachází činná sopka, případně i sopka již vyhaslá. Erupce sopky *znamená vyvržení žhavého magmatu ze zemského nitra na zemský povrch*.²⁴ Tato pohroma mění ráz celé krajiny, přichází velmi rychle a ničivě. Většinou valící se láva zcela zničí okolní území.

Sesuvy svahů a břehů bývají velmi časté po vydatných deštích, případně po tání sněhu a ledu. Vznikají ale i při zemětřeseních, narušením stability svahu, ať už lidskou činností nebo přírodními faktory. Jedná se o velmi rychlý a nenadálý pohyb horniny či zeminy po svahu dolů. Sesuvy dělíme na plošné (celá část svahu), blokové (velký jednotlivý kus svahu) a proudové (část svahu po celé délce od shora dolů, avšak v užším rozsahu). *Při nasycení horninového materiálu vodou dochází až ke ztekucení podloží nebo vznikají bahnotoky, které postupují většinou depresemi nebo údolními velkou rychlostí a do značné vzdálenosti a mají katastrofické dopady*.²⁵

Lesní požáry jsou pro životní prostředí velmi ničivé a mají až katastrofální důsledky i rozsah. Většinou se vyskytují v období sucha, velkých veder, tedy v letním období. Požáry mohou postihnout různě velkou oblast, od malé, přes velkou až po území nesmírných rozměrů, kdy se jedná o katastrofální požár. K lesním požárům dochází zapálením suchých rostlin. Požáry mohou způsobit následnou nestabilitu životního prostředí. Tím, že dojde k odstranění (vypálení) rostlinného pokrytí půdy, může dojít i k sesuvům půdy, zemětřesením či případně i povodním, neboť půda nebude vsakovat

²⁴ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 100

²⁵ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 100

dostatečné množství vody. Ztráta celého lesa či jeho značné části působí negativně nejen na životní prostředí, ale i na člověka, který z něj získává nezbytnou surovinu potřebnou pro lidskou společnost.

Jako vichřice bývá označován velmi silný nárazový vítr, který působí značné škody. Vichřice dosahuje 9. stupně Beaufortovy stupnice síly větru, což odpovídá 20,8 až 24,4 metrů za sekundu.

Tabulka č. 2: Beaufortova stupnice²⁶

Stupeň	Rychlost větru v m/s	Rychlost větru v km/h	Označení	Znaky
0	0,0-0,5	0-1	Bezvětrí	Kouř vystupuje svisle vzhůru.
1	0,6-1,5	2-5	Vánek	Pohyb vzduchu je sotva pozorovatelný.
2	1,6-3,3	6-11	Větrík	Vítr někdy pohybuje listy stromů, lze jej cítit ve tváři.
3	3,4-5,4	12-19	Slabý vítr	Vítr souvisle pohybuje listy.
4	5,5-7,4	20-26	Mírný vítr	Vítr pohybuje slabšími větvemi stromů, víří prach.
5	7,5-10,7	27-38	Čerstvý vítr	Tento vítr již začíná být nepříjemný, tvoří vlny na stojaté hladině a hýbe listnatými keři, i malými stromky.
6	10,8-12,4	39-44	Silný vítr	Pohybuje silnějšími větvemi, a slabšími stromy, hučí v listnatých lesích.
7	12,5-15,2	45-54	Prudký vítr	Tento vítr pohybuje celými stromy střední tloušťky, chůze proti větru je obtížná.
8	15,3-18,2	55-65	Bouřlivý vítr	Vítr pohybuje silnějšími stromy, láme větve. Člověku je znemožňována vzpřímená chůze proti větru.
9	18,3-24,4	78-88	Vichřice	Vítr způsobuje menší škody na stavbách – shazuje tašky ze střech, převrací lehčí předměty.
10	24,5-28,4	89-102	Silná vichřice	Vítr vyvrací stromy a láme je, ničí domy.
11	28,5-32,6	103-117	Mohutná vichřice	Tento vítr způsobuje velké škody, ničí domy, lesy a poráží chodce.
12	32,7-...	118-...	Orkán	Má ničivé účinky, trhá střechy, hýbe těžkými předměty, může i odnášet domy.

²⁶ Tabulka vytvořena autorem práce na základě informací z webových stránek http://cs.wikipedia.org/wiki/Beaufortova_stupnice a dle tabulky v knize: KUKAL, Z. *Přírodní katastrofy*. 1. vyd. Brno: Horizont, 1982. s. 223.

Tornádo je mohutný sloupec vzduchu v atmosféře, který dosahuje průměru až 100 metrů, *je charakterizováno silným větrem, vertikálními pohyby a destrukcemi.*²⁷ Tornádo se pohybuje vysokou rychlostí a jeho následky mohou být velmi ničivé. Řada lidí se během řádění tornáda ztratí, zraní nebo dochází k úmrtím. Poškozen je i majetek, ať už jde o budovy, ztrátu domácího zvířectva apod.

Výrony plynů ze zemského nitra jsou doprovázeny pohyby tektonických desek, při kterých těsně pod zemským povrchem vznikají trhliny či se obnovují trhliny již staré a jimi prostupují plyny na povrch země.

Nadměrné dešťové či sněhové srážky znamenají velké množství padajících srážek na zemský povrch, tedy déšť, sníh, kroupy ad.

Horké vlhké i suché dny jsou letní dny bez větru, kdy teplota dosahuje abnormálně vysokých hodnot a ovzduší je v prvním případě vysoce nasyceno vlhkostí, v druhém případě je ovzduší velmi suché. Tyto jevy se vyskytují v hustě osídlených oblastech, nejčastěji v silně zalidněných regionech. Tento stav může trvat několik dní a teploty dosahují 40° až 50° C ve stínu. Z tohoto důvodu dochází k řadám úmrtí v důsledku přehřátí organismu. Sluneční úžeh zhoršuje zdravotní stav oslabených osob a kromě lidí je postižen i dobytek a celkově zemědělství, zvláště pak úroda.

3.3.1.2 Technologické pohromy

Jedná se o mimořádné události, které jsou způsobeny lidskou činností, avšak neúmyslně. Jedná se například o nehody v chemickém a jiném průmyslu, dále o zemětřesení, která vzniknou umělými explozemi, důlními otřesy, při čerpání vody a jiných kapalných látek ze zemského nitra nebo i při čerpání tekutin do zemského nitra. Patří sem i havárie při převážení a skladování chemických surovin, dopravní a radiační havárie a velká znečištění životního prostředí různými látkami. Tyto pojmy jsou níže definovány na základě informací z publikací *Krizové řízení*²⁸ a sborníkového příspěvku *Živelné a jiné pohromy*²⁹.

²⁷ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 100

²⁸ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. 226 s. ISBN 80-86640-30-2.

²⁹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Živelné a jiné pohromy*. In *Sborník „Požární ochrana 2004“*. CD-ROM. 1. vyd. Ostrava: VŠB TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2004. s. 1-38. ISBN 80-86634-39-6.

Průmyslová havárie je spojená se zničením továrny či průmyslového podniku, v němž došlo k výbuchu či úniku látky apod. Při destrukci komplexu většinou dochází k požáru, úniku nebezpečných látek či ke vzniku tlakové vlny, která může poškodit i okolní oblasti. Chemický i jiný průmysl tak výrazně ohrožuje i okolní obydlené oblasti, které se v Evropě vyskytují poměrně nedaleko průmyslových komplexů. Příčina takové havárie může být způsobena různými faktory. Takováto havárie bývá velmi nebezpečná a rychlá. Záchrané složky většinou nemají mnoho času na přípravu organizace záchranných a likvidačních prací.

I v případě, kdy má průmyslový podnik své vlastní záchranné jednotky, bývají přivolávány i ostatní útvary záchranného systému, zvláště hasiči. Takovéto ohrožení se totiž nedá dopředu přesně stanovit a existuje zde velmi značné nebezpečí otravy obyvatel, zvířeny, úrody, půdy a vod. Kontaminace oblasti může zapříčinit i vyhlášení tzv. zakázané zóny v dané oblasti na předem neodhadnutelnou dobu. Právě i z důvodu vysoké míry rizika tvoří tyto podniky, pokud je to nařízeno zvláštním předpisem, vnitřní a vnější havarijní plán, který řeší případnou krizovou situaci.

Zemětřesení vyvolané lidským faktorem nazýváme indukovaným zemětřesením. Jedná se o stav, kdy se nečekaně zhroutí horninový masiv a důlní dílo je během této destrukce zničeno. Případně může dojít k pohybu sousedních skalních masivů v podloží vodního díla a tím i k jeho zničení či poškození. Zemětřesení může vyvolat i čerpání tekutin z a do zemského nitra nebo uměle vyvolaná exploze. Stabilita podloží může být narušena vibracemi, které poškodí soudržnost podložních vrstev.

Havárie, které způsobí převoz nebezpečných látek či jejich uskladnění, mají většinou výrazný vliv na životní prostředí a člověka samého. Nebezpečnými látkami není ohroženo jen jeho zdraví nebo život, ale i majetek. Velkým problémem bývá včasná a přesná identifikace uniklých látek. K tomuto procesu je nutné přivolat experty. Velmi časté je pak toto ohrožení pro vodní cesty, přístavy, okolí silničních tahů apod. V případě kontaminace vody, ovzduší a půdy hrozí i nebezpečí otravy lidí a zvířat. Znečištěná oblast může být vyhlášena na určitou dobu jako tzv. zakázaná zóna.

Havárie při dopravě opět ohrožuje zdraví, životy i majetek lidí, včetně životního prostředí. Nejedná se pouze o automobilové havárie, ale zvláště o železniční a letecké pohromy. Tyto havárie jsou nepředvídatelné, tudíž na ně musí záchranné složky reagovat okamžitě a velmi rychle. Problémem může být uvolnění chemikálií a dalších látek,

následné požáry a škody na majetku. Při takovýchto haváriích je vysoké riziko zranění a úmrtnosti jako takové.

Velkým nebezpečím bývá havárie spojená s radiací, kdy dojde k poškození či k zničení atomového zařízení, při němž do ovzduší unikají radioaktivní látky. Nebezpečí ozáření s sebou přináší možnost zamoření území na velmi dlouhou dobu. Dekontaminace probíhá jen velmi pomalu a postupně. Tyto havárie bývají doprovázeny požáry a ničivou tlakovou vlnou.

Velká znečištění životního prostředí ovlivňují nejen samotnou přírodu, okolí a krajinu, ale i lidskou společnost a její fungování. Znečištění vody, ovzduší i půdy může nenávratně poškodit základní zdroje, například je ohrožena pitná voda, úrodná půda, fauna i flóra apod.

3.3.1.3 Pohromy narušující rovnováhu lidské společnosti

Pohromy, které narušují rovnováhu lidské společnosti a životního prostředí, jsou takové události, které ovlivňují následnou budoucnost sociálního prostředí jako takového. Mezi nejvýznamnější patří hromadné nákazy zvířat a polních kultur, epidemie a pandemie v lidské populaci, dále narušení veřejné bezpečnosti a pořádku, s tím spojený a dnes hojně v médiích skloňovaný terorismus, narušení ekonomické stability státu či části země, války, ozbrojené konflikty a kriminalita. Tyto pojmy jsou níže definovány na základě informací z publikací *Krizové řízení*³⁰ a sborníkového příspěvku *Živelné a jiné pohromy*³¹.

Vzhledem k vývoji lidstva ovlivňují jeho chod i možná omezení či porušení územní a společenské infrastruktury a informačních (kybernetických) technologií. Patří sem tedy i narušení dodávek ropy a ropných produktů, elektrické energie, plynu, potravin, pitné vody, léčiv a zdravotnického materiálu, a to vše ve formě velkého rozsahu. Narušení funkčnosti dopravního systému, veřejných telekomunikačních i informačních vazeb ve velkém rozsahu nejsou zanedbatelné. Výrazný vliv na stabilitu lidské společnosti mohou mít i rozsáhlé migrační vlny nebo narušení zákonnosti velkého rozsahu.

Můžeme sem zařadit i hromadná neštěstí a hromadné úrazy, při nichž je postiženo nejméně 5 osob, z čehož je jedna zraněna těžce, nebo více než 10 osob, atd.

³⁰ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. 226 s. ISBN 80-86640-30-2.

³¹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Živelné a jiné pohromy*. In *Sborník „Požární ochrana 2004“*. CD-ROM. 1. vyd. Ostrava: VŠB TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2004. s. 1-38. ISBN 80-86634-39-6.

Hromadné nákazy zvířat i polí mohou být způsobeny lidským faktorem, nebo mohou vzniknout jako následek nějaké živelní pohromy. Například povodně výrazným způsobem ovlivňují stav polností i zvířat. Pokud voda dlouhodobě zaplaví např. pole s obilím, voda a další fyziologické částice na něm zahnívají a úroda je zničena. Navíc obnova původního stavu polnosti může trvat i několik měsíců. Zvířata samozřejmě při takové situaci mohou uhynout, a to i na druhotné důsledky, například na otravu vod atd. Destabilizace životního prostředí jako takového způsobuje trvalé a dlouhodobé následky. Kontaminace půdy, ovzduší nebo podzemní vody mohou nepřímo ovlivnit právě i hospodářská a jiná zvířata a polní kultury.

Pohromy, o kterých hovoříme v této kapitole, ovlivňují společenství živých organismů. V případě flóry, se jedná o poruchu fyziologického procesu u většího množství rostlinného druhu, tzv. epifytie. V případě fauny pak hovoříme o tzv. epizootii a jedná se o výskyt nežádoucích odchylek fyziologického procesu u většího množství jedinců živočišného druhu.

Epidemie může vzniknout samostatně jako primární projev pohromy nebo i jako sekundární stav, který přichází například během války, po zemětřesení, následkem povodní apod. V takovémto případě dochází k rychlému hromadnému výskytu a šíření infekčních i jiných onemocnění. Epidemie probíhá v určitém místě a čase a může se stát velmi vážným rizikem pro určitou oblast. Dnes jsou poměrně velkým rizikem možné epidemie chřipky, malárie nebo dalších onemocnění, například hepatitidy. Tyto možné epidemie mohou přerůst až v pandemii a šířit se po celém kontinentu.

*Pandemie je hromadný výskyt infekčního onemocnění na rozsáhlém území.*³² Zjednodušeně řečeno se jedná o epidemii, která zasáhne velké území, šíří se do dalších zemí apod. Známa je například pandemie tzv. španělské chřipky v letech 1918-1919.³³

Narušení veřejné bezpečnosti a pořádku se vyznačuje narušením vztahů v lidské společnosti, které byly považovány za stabilní. Výskyt negativních jevů v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejném pořádku může ve větší míře vést ke ztrátě pocitu bezpečí u velké části lidské populace dané oblasti.

³² PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 101

³³ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 117

Terorismus je dnes jednou z významných složek plánů tvořených k obraně jednotlivých států. Každodenní možné riziko útoků v kterékoli oblasti je neopomenutelné a dnes bohužel i nezanedbatelné. Po událostech 11. září (2001) se otázce terorismu věnuje zvýšená pozornost. Násilné jednání určité skupiny, státu, hnutí nebo i jednotlivců vůči obyvatelstvu vede zvláště k vytváření atmosféry strachu, k provokacím, k vytváření psychického nátlaku i k likvidaci protivníků. Teroristé využívají různé činnosti a praktiky, aby získali převahu nad protivníkem, ať už se jedná o bombové útoky, únosy, atentáty nebo použití chemických, nukleárních, radiologických a biologických zbraní. Jednotlivé země i uskupení vyvíjejí poměrně velkou činnost k snaze o zabránění těmto teroristickým útokům a věnuje prostředky i na prevenci a snížení rizik těchto útoků.

Narušení ekonomické stability státu či části země může vést ke kolapsu ekonomiky státu. Narušení vyváženosti vztahů v ekonomické sféře má negativní vliv na veřejnou oblast a na lidské blaho.

Válka je konflikt států či hnutí, případně i obyvatel a uskupení jednoho státu, který je řešen pomocí ozbrojených sil. Jedná se o rozsáhlý spor politických jednotek, který s sebou nese i další krizové situace, jako například epidemie, hladomor, ničení životního prostředí nebo i narušení ekonomické stability státu apod.

Kriminalita znamená vlastně trestnou činnost na určitém území a v určitém čase. Spadají pod ní ty typy trestné činnosti, jež jsou uvedeny v Trestním zákoníku dané země. V případě České republiky se jedná o zákon č. 40/2009, Sb., trestní zákoník.

Narušení či selhání v územní a společenské infrastruktuře omezuje ekonomickou, informační, komunikační, organizační a nouzovou činnost služeb. Narušení staveb a zařízení, jež jsou nezbytná k chodu společnosti, vyvolávají úskalí v územní infrastruktuře. Ohrožení kybernetických technologií může mít nepříznivý dopad na ochranu lidských práv a svobod a celkově na chráněné zájmy lidského společenství. Porucha či omezení služeb, zásobování a spojení vede k rozvratu ekonomického i společenského života jedinců a je jím ovlivněno veřejné blaho.

4 Krizové řízení

Krizové řízení, někdy též označováno jako krizový management, je strategický přístup příslušných orgánů, jehož cílem je prevence, připravenost na pohromy a zásah v krizových situacích včetně takové obnovy, aby byl možný další rozvoj lidského společenství.

Krizový management je ucelený soubor teoretických přístupů, praktických doporučení a metod, uplatňovaných v hierarchizovaném a funkčně propojeném systému orgánů veřejné správy, právnických a fyzických osob, jehož cílem je minimalizovat (zamezit) možnost vzniku krize nebo (v případě, že krize již nastala) redukovat rozsah škod a minimalizovat dobu trvání krize. Důležitou součástí krizového řízení je i odstraňování následků působení negativních krizových faktorů, obnova systému a jeho návrt do nového (vylepšeného) běžného stavu.³⁴

Krizové řízení chápeme i jako souhrn opatření a činností, které vykonávají veřejné instituce a další organizace při vzniku mimořádné události. Jejich úkolem je zajištění ochrany a bezpečnosti obyvatelstva. Mezi tyto aspekty patří humanitární pomoc postiženému území, zachování dostupnosti životně důležitého zboží a služeb, udržení činností veřejné správy, zajištění soukromého a veřejného vlastnictví.

Při zvládnutí krizové situace je bezpodmínečně nutná koordinace organizačních složek i právních předpisů o krizovém řízení. Důležité je stanovit zásady jednotlivých bodů krizového řízení v souvislosti s nouzovým plánováním. Pro různé typy krize stanovit i různé orgány, které budou řídit krizové řízení. Nezbytné je i finanční pokrytí nákladů a kontrola splnění cílů.

³⁴ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 25-26

4.1 Vymezení pojmů souvisejících s krizí

Krise je složitá situace, která vzniká po vyhlášení krizového stavu, kdy se jedná o vážné narušení základních vazeb státu. Následující termíny jsou charakterizovány na základě publikace E. Antušáka³⁵.

Krizová situace je *nepředvídatelný nebo obtížně předvídatelný průběh skutečností po narušení rovnovážných stavů přírodních, technických, technologických, ekologických, ekonomických, sociálních a společenských systémů, v důsledku kterého dochází k ohrožení životů, zdraví nebo majetku občanů, životního prostředí, veřejného pořádku, vnitřní nebo vnější bezpečnosti státu*³⁶ a na jejichž řešení nestačí standardní postupy.

Krizový stav bývá vyhlášován Parlamentem ČR, vládou České republiky nebo hejtmanem kraje, a to z důvodu řešení krizové situace.

Krizový plán je souhrnný plánovací dokument, jenž je vytvářen orgány krizového řízení, které stanovuje zákon. Údaje uvedené v tomto plánu jsou označovány jako zvláštní skutečnosti. Krizový plán bývá vytvářen ve dvou podobách, a to v písemné a elektronické verzi. Obsahuje část základní a přílohy a stanovuje postupy a opatření k řešení krizových situací. Vytváří se na úrovni státu, správního úřadu, kraje, který se dále pomocí úkolů rozpracovává pro obce s rozšířenou působností. Takový dokument poté obsahuje dokumenty určené Hasičským záchranným sborem kraje.

Typový plán stanovuje doporučené typové postupy a zásady pro řešení jednotlivých druhů krizových situací. Operační plán stanovuje konkrétní postupy řešení krizových situací, druhy a způsob opatření v krizové situaci. Podkladem pro zpracování tohoto plánu je typový plán.

Havarijní plán je dokument, který pojednává o provádění záchranných a likvidačních pracích na území kraje. Tento plán se zpracovává podle zvláštních předpisů, například zákona č. 239/2000, o integrovaném záchranném systému.

Krizové plánování je primárním cílem krizového řízení a pojednává o úkolech a činnostech orgánů krizového řízení, které mají na starosti prevenci před vznikem krizových situací. V České republice jsou stanoveny tři základní oblasti krizového plánování, a to civilní nouzové plánování, obranné plánování a plánování havarijní.

³⁵ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7357-488-8.

³⁶ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 46

Krizový štáb je základní orgán pro řešení krizových situací. Dle krizového zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, vzniká díky kompetencím vlády ústřední krizový štáb a hejtman kraje, ministerstva a starostové daných obcí uvádějí v chod krizový štáb, jenž slouží jako základní pracovní orgán při krizové situaci.

4.2 Způsoby krizového řízení

Dle časového bodu, na nějž se krizové řízení vztahuje, dělíme řízení na operativní, taktické a strategické. Soubor postupů pro řešení případných krizí je tak možno využívat bezprostředně po nastání mimořádné události, v rámci její předvídatelnosti či v dlouhodobých cílech země.

Operativní krizové řízení řeší krizové situace v takovém sledu, v jakém přijdou. Taktické řízení se snaží určitým problémům předejít nebo je alespoň usměrnit. Strategické krizové řízení ovlivňuje rozvoj systému takovým způsobem, aby bylo dosaženo chtěných dlouhodobých cílů.

Podle přístupu rozlišujeme reaktivní a pro-aktivní krizové řízení. Reaktivní přístup řeší problémy a krizové situace až v případě, kdy tyto situace nastanou. Druhý přístup využívá předběžných opatření, jež mají eliminovat nebo odvrátit některé negativní jevy.

Krizové řízení je záležitostí všech občanů. Koordinaci provádí vláda a orgány krizového řízení. Administrativní členění státu na organizační složky a zákony o krizovém řízení určují vazby v systému krizového řízení. Cílem koordinace je *stanovit zásady pro využití základních nástrojů a pro provádění jednotlivých úkolů krizového řízení v návaznosti na nouzové a krizové plánování, které tvoří základ úspěšného krizového řízení.*³⁷

³⁷ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 74-75

4.3 Složky a zajištění krizového řízení

Základní složkou krizového řízení je nouzové plánování. V jeho rámci se využívají přístupy strategického plánování, řízení rizik a bezpečnosti či systémového myšlení. Krizové řízení, jakožto nadstavba nouzového plánování, má za úkol navrhnout, vytvořit a vyzkoušet několik modelů řízení státu, které se, v případě potřeby, mohou aplikovat na všechny kritické situace.

Krizové řízení se skládá z *diagnostikování pohrom, které způsobí nebo mohou způsobit kritické situace ve státě; hodnocení velikosti ohrožení od těchto pohrom a na jejich základě určení rizik v důsledku zranitelnosti území, objektů a lidské společnosti (velká koncentrace lidí); identifikace cílů; plánování a implementace preventivních opatření a opatření na zmírnění kritických situací; zajištění připravenosti na zvládnutí krizových situací (scénáře odezvy a scénáře obnovy, výcvik složek, alokace zdrojů, pomůcek a prostředků, vzdělání obyvatel, instalace a údržba varovacích systémů); účinné odezvy na kritické situace; obnovy a nastartování dalšího vývoje.*³⁸

V zájmu zachování lidské společnosti je nutné pohromám předcházet, pokud je to možné. Nutným se stává i zmírnění dopadů pohrom co nejlepší připraveností a preventivními opatřeními. V neposlední řadě je nezbytné zajistit obnovu dalšího vývoje a návrat (či zlepšení) do původního stavu.

Pro zajištění řízení krizové situace je nutné stanovit efektivní organizační strukturu, vytvořit plán na řízení krizí, a to včetně zásad pro jejich zvládnutí. Ve světě se k tomuto účelu využívají tři typy plánů – plán na zvládnutí neočekávaných dopadů pohrom a krizí; plán na zvládnutí dopadů pohrom; plán na zvládnutí krizí.³⁹

K zajištění krizového řízení nesmí chybět ani dlouhodobé vytváření politiky národního rozvoje a definovat rozvojové programy i úkoly pro specifické organizace a státní správu.

Nezbytné je shromáždění a analýza údajů o možných pohromách a o jejich předcházení. Koordinace řízení při pohromách na úrovni státu i státní správy je samozřejmostí. K tomu všemu je nutný výcvik, výzkum a monitorování parametrů pro krizové řízení, a to i na mezinárodní úrovni.

³⁸ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 75

³⁹ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 76

4.3.1 Orgány krizového řízení a státní správy

Mezi orgány krizového řízení spadají ty orgány, které jsou jmenovány institucemi státní správy a samosprávy. Tyto orgány mají za úkol řešit krizové situace, jež mohou vzniknout na území České republiky. Tyto orgány vymezuje tzv. krizový zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení. Za orgány krizového řízení je v této legislativě považována vláda, ministerstva a jiné správní úřady, orgány krajů a ostatní orgány s územní působností a orgány obcí.

Za orgány státní správy označujeme ty instituce, které zastupují funkce státu výkonnou a příkazovací činností. Jde o orgány státu a veřejné správy, které vystupují jménem České republiky a které mají samosprávnou působnost a pravomoc. Tyto orgány se rozdělují na ústřední orgány státní správy (ministerstva a jiné ústřední orgány – např. Český statistický úřad, Správa státních hmotných rezerv apod.) a na ostatní orgány státní správy (jsou zřizovány v rámci ministerstev jako poměrně samostatné části, avšak jsou ministerstvu podřízeny – např. Český úřad bezpečnosti práce v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, finanční a celní úřady v kompetenci Ministerstva financí ČR apod.).

Ministerstva a jiné správní orgány zřizují pracoviště krizového řízení a zpracovávají krizový plán. Důležitým úkolem je i zajištění odborných prací, jež spadají do kompetencí daného úřadu. Vedou databázi možných rizik, zodpovídají za činnosti, které vedou k eliminaci vzniku krizových situací a připravují se na zmírnění následků, jež plynou z krizové situace. Zachovávají za každých podmínek spojení s ostatními úřady, obcemi a obyvateli.

Vláda České republiky provádí bezpečnostní politiku státu. Je zodpovědná za funkčnost a soudržnost krizového řízení České republiky a v rámci tohoto systému ukládá úkoly jednotlivým složkám krizového řízení včetně zpětné vazby. Vláda také zřizuje Ústřední krizový štáb, který má za úkol vyřešit vzniklou krizovou situaci. Pokud je nutné vyhlásit nouzový stav, je za něj odpovědná sama, pro vyhlášení válečného stavu nebo stavu ohrožení státu však tento návrh předkládá ke schválení Parlamentu České republiky. V rámci zmíněných vyhlášených stavů má vláda práva omezit i některé

občanské svobody jedinců, pokud je to nezbytně nutné pro vyřešení krizové situace – například omezení svobody pohybu v krizové oblasti, nařízení evakuace apod.⁴⁰

K několika dalším orgánům krizového řízení se bude práce věnovat v samostatných kapitolách níže.

4.3.2 Bezpečnostní rada státu

Bezpečnostní rada státu je stálým orgánem vlády České republiky, který koordinuje bezpečnost České republiky, připravuje návrhy na zajištění této bezpečnosti a posuzuje plány a realizační opatření k zajištění bezpečnosti státu, které vypracovávají výbory Bezpečnostní rady státu, Ústřední krizový štáb a orgány samosprávy.

Pracovními orgány Bezpečnostní rady státu jsou Výbor pro obranné plánování pod taktovkou Ministerstva obrany ČR, Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky v kompetenci Ministerstva zahraničních věcí ČR, Výbor pro zpravodajskou činnost v pravomocích předsedy vlády a Výbor pro civilní nouzové plánování pod patronátem Ministerstva vnitra ČR.⁴¹

Výbor pro obranné plánování má 13 členů a jedná se o stálý článek Bezpečnostní rady státu, který vytváří opatření k zajištění obrany České republiky.

Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky má 16 členů a byl vytvořen zvláště pro řešení vnitrostátních otázek vztahujících se k zahraniční bezpečnostní politice státu.

Výbor pro zpravodajskou činnost se skládá ze 7 členů, jehož úkolem je řízení zpravodajských služeb České republiky a koordinace všech institucí, které pracují s informacemi důležitými pro zajištění bezpečnosti České republiky.

Výbor pro civilní nouzové plánování se svými 19 členy podílí na zajištění vnitřní bezpečnosti republiky, jejích obyvatel, civilních zdrojů a ekonomiky České republiky. To vše tento výbor ošetřuje, sjednocuje a projednává.

Bezpečnostní rada státu projednává a poté doporučuje vládě České republiky ke schválení Zásady plánování, rozpočty a financování obranných výdajů státu na daný

⁴⁰ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 241-242

⁴¹ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 180

rok, dále schvaluje Zprávu o stavu zajištění obrany státu a další materiály, které se týkají bezpečnostního systému České republiky.

Kromě již zmíněných informací má Bezpečnostní rada státu ve své kompetenci i analýzu rizik, která mohou zapříčinit v budoucnu vznik krizové situace, proto se zabývá návrhy na minimalizaci těchto hrozeb. Bezpečnostní rada státu také projednává i další materiály, které se týkají bezpečnosti republiky.

Schůzi Bezpečnostní rady státu se účastní předseda vlády, 1. místopředseda vlády a ministr vnitra, místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí, ministr obrany, ministr financí, ministr průmyslu a obchodu a dále ministři dopravy a zdravotnictví. Přítomni většinou bývají i guvernér České národní banky, vedoucí Úřadu vlády ČR a předseda Správy státních hmotných rezerv. Tito naposledy zmínění nemají hlasovací právo. Funkční období členů Bezpečnostní rady státu je shodné s jejich funkcí ve vládě České republiky. Prezident ČR nemusí být jednáním přítomen, ale ani mu není bráněno účastnit se těchto zasedání.⁴²

Bezpečnostní rada státu má právo vyžádat si podstatné informace od veškerých ministerstev a správních úřadů, pokud jsou nezbytná k analýze a přípravě na plánování a zastavování krizových situací.

4.3.3 Ústřední krizový štáb

Ústřední krizový štáb je pomocným orgánem vlády České republiky, který slouží k řešení krizí na území ČR. Tento štáb vzniká v rámci Ministerstva obrany České republiky, a to v případě vnějšího vojenského ohrožení bezpečnosti státu, při spolupráci ozbrojených sil České republiky na mezinárodních misích a operacích nezbytných k udržení a nastolení míru, nebo při plnění spojeneckých úmluv.

Ministerstvo vnitra ČR přebírá aktivizaci Ústředního krizového štábu v dalších ohroženích státu, které nesouvisejí s vojenskými operacemi. V kompetenci tohoto ministerstva zůstává Ústřední krizový štáb i v případě, kdy je nutné zajistit humanitární pomoc do zahraničí, nebo při zapojení České republiky do záchranných akcí v případě živelních pohrom a dalších mimořádných událostí na mezinárodní úrovni.

⁴² ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 180

Ústřední krizový štáb teda, ať tak či tak, vzniká dle potřeby řešit krizovou situaci. Tento orgán byl zřízen vládním usnesením č. 33 dne 11. 1. 1999. Tento útvar byl začleněn do systému Bezpečnostní rady státu. Tato flexibilní instituce čítá 36 členů. Předsedou Ústředního krizového štábu je jmenován podle typu krizové situace. V případě vnějšího ohrožení a na úrovni mezinárodní se jedná o ministra obrany, v případě dalších ohrožení, tedy zvláště těch vnitřních a ostatních, je pak jmenován ministr vnitra.⁴³

Svolání Ústředního krizového štábu podléhá předsedovi vlády a Bezpečnostní radě státu. Na zasedání Ústředního krizového štábu musí být přítomen ředitel sekretariátu Bezpečnostní rady státu.

4.3.4 Orgány kraje a ostatní orgány s územní působností

Orgány kraje a ostatní orgány s územní působností získávají přeneseně některá práva a povinnosti v rámci výkonu státní správy, a to nejen v krizovém řízení. Tyto instituce a funkce se podílejí na opatřeních pro řešení krizové situace v kraji.

Hejtman kraje nese odpovědnost za připravenost kraje na krizovou situaci. Jeho úkolem je koordinace a kontrola příprav na krizové situace a na zmírnění jejich následků. Hejtman zřizuje v rámci krajského úřadu oddělení krizového řízení, dále Bezpečnostní radu kraje, jež má za cíl připravit kraj na řešení krizových situací, a Krizový štáb kraje, který slouží přímo k řešení krizové situace. V kompetenci hejtmána je i možnost vyhlášení stavu nebezpečí, pokud k odstranění nebezpečí krize nestačí běžné prostředky. Během vyhlášeného stavu nebezpečí má hejtman kraje na starosti záchranné a likvidační práce, evakuaci, bezodkladné pohřební a zdravotnické služby a mnohé další, které koordinuje.

Hasičský záchranný sbor kraje plní úkoly, které mu zadává kraj pro přípravu na krizovou situaci, avšak pouze ty, jež nesouvisejí s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem. Hasičský záchranný sbor kraje zpracovává krizový plán kraje, který schvaluje hejtman kraje. Za účelem přípravy na krizové situace je hasičský záchranný sbor podle tzv. krizového zákona oprávněn shromažďovat a vést evidenci s údaji o:

- *kapacitách zdravotnických, ubytovacích a stravovacích zařízení,*
- *předmětu a rozsahu činnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob v oblasti výroby a služeb, výrobních programech a výrobních*

⁴³ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 219

kapacitách, rozsahu zásob surovin, polotovarů a hotových výrobků, počtech zaměstnanců a jejich kvalifikaci,

- *počtech zaměstnanců ve výrobních provozech a počtech osob bydlících v místech předpokládané evakuace,*
- *množství, složení a umístění vyráběných, používaných nebo skladovaných nebezpečných látek,*
- *množství zadržené vody ve vodních nádržích,*
- *počtech a typech dopravních, mechanizačních a výrobních prostředků ve vlastnictví právnických nebo fyzických osob a družích vyrobené nebo zachycené přírodní energie,*
- *uspořádání vnitřních prostorů výrobních objektů, popřípadě jiných objektů důležitých pro řešení krizových situací, vodovodech, kanalizacích, produktovodech a energetických sítích,*
- *stavbách určených k ochraně obyvatelstva při krizových situacích, k zabezpečení záchranných prací, ke skladování materiálu civilní ochrany a k ochraně a ukrytí obsluh důležitých provozů,*
- *výměrách pěstovaných zemědělských plodin a druhu a počtu zemědělských zvířat chovaných právnickými nebo fyzickými osobami.⁴⁴*

Hasičský záchranný sbor kraje dále stanovuje některým vybraným obcím úkoly rozpracovat některé části krizového plánu kraje a poskytuje jim za tímto účelem podklady důležité pro tuto činnost. HZS kraje dále seznamuje obce a další osoby s typem ohrožení a s krizovými opatřeními, zároveň zajišťuje varování a informovanost obyvatelstva a mapuje nebezpečné oblasti.

Policie České republiky se spolupodílí na připravenosti kraje k řešení krizových situací, zvláště se pak zaměřuje na vnitřní bezpečnost a udržení veřejného pořádku v rámci kraje. K tomuto účelu smí vyžadovat od Hasičského záchranného sboru kraje potřebné informace.

Bezpečnostní rada kraje je pomocným neboli poradním orgánem hejtmana pro přípravu na krizové situace. Většinou se v ní schází 10 členů a mezi její úkoly patří například projednávání všech dokumentů k přípravě na řešení krizových situací v rámci

⁴⁴ § 14, odst. 3 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

kraje, dále projednávají i krizový a havarijní plán kraje, návrhy ochrany obyvatel, posuzuje možnost hrozeb a rizik na území kraje a připravenost Integrovaného záchranného systému v kraji a spolupodílí se na krizových a havarijních plánech obcí.

Krizový štáb kraje bývá svolán hejtmánem kraje při vyhlášení krizových a jiných stavů. Jedná se o pracovní instituci hejtmana a jeho členy se stávají pracovníci krajského úřadu, zástupci Integrovaného záchranného systému, odborníci nezbytní pro vyřešení vzniklé krizové situace a další. Úkolem Krizového štábu kraje je organizace ochrany obyvatel, spojení s krizovými štáby vybraných obcí, zabezpečuje informovanost veřejnosti, analyzuje vývoj krizové situace a snaží se vytvářet co nejideálnější řešení...

Orgány jednotlivých obcí zajišťují připravenost obcí na řešení krizových situací. Obecní úřad například rozpracovává krizový plán kraje, jednotlivé úkoly, které mu určil Hasičský záchranný sbor kraje. Mezi jeho pravomoci spadá i evidence údajů o osobách (o změnách pobytu apod.), informuje občany obce o možném nebezpečí a opatřeních k vyřešení krizové situace apod. Starosta obce získává v době krizového stavu zvláštní pravomoci, například nařizuje evakuaci osob, zajišťuje varování obyvatel, organizuje dobrovolnou pomoc, plní úkoly, které jsou stanoveny v krizovém plánu kraje.

Bezpečnostní rada obce uvádí v soulad přípravu obce na krizové situace a má také statut pracovního orgánu starosty obce, který obsahuje maximálně 8 členů. Tato rada má za úkol projednat krizový plán kraje, který byl rozpracován podle pokynů HZS kraje, dále vyhodnocuje finanční prostředky v rozpočtu obce nezbytné k přípravám na krizové situace nebo projednává výroční zprávy týkající se například IZS či evakuace osob ad.

Krizový štáb obce je svoláván starostou obce k plnění povinností pracovního orgánu. Opět dochází k aktivaci štábu až v případě ohrožení krizovou situací, avšak na úrovni obce.

4.4 Cíle krizového řízení

Cíle krizového řízení byly v různých kapitolách několikrát okrajově zmíněny. Nyní bych chtěl tyto body shrnout a zpřehlednit.

Mezi základní cíle krizového řízení patří zachování řízení správy státu a funkčnost infrastruktury a služeb i v průběhu kritických situací. Primárním cílem je ochrana obyvatel, národního dědictví a kulturních památek, včetně sociálně ekonomického života. S tím

souvisí i zajištění základních zdrojů pro přežití obyvatel. Mezinárodní závazky by měly být dodrženy v zájmu celého státu.

Krizové řízení by mělo zajistit i preventivní výcvik pro případ vzniku krizové situace, včetně podpory obyvatel v odmítání agrese v případě napadení země. S tím souvisí i podílení se na bezpečnosti národů realizovaného snižováním napětí a předcházení konfliktů. Civilní a vojenské složky by měly být připravovány na možnosti vnějšího napadení země a v případě války by krizové řízení mělo vést k snížení útočnosti vnějšího agresora.

Nedílnou součástí cílů krizového rozvoje je všeobecně tzv. trvale udržitelný rozvoj, tj. *směr rozvoje, který uspokojuje požadavky současné generace s ohledem na požadavky budoucích generací.*⁴⁵ Zjednodušeně řečeno, jde o udržení stability mezi jednotlivými státy, mezi generacemi navzájem a také záleží na ekonomickém rozvoji, ochraně životního prostředí a veřejném blahu, tedy na zlepšování životní úrovně, avšak za podmínky zachování přírodních hodnot.

Trvale udržitelný rozvoj vyžaduje udržení či i zlepšení celkových zisků planety Země pro budoucí generace. Tyto zisky mohou být společenské, lidmi vytvořené nebo i přírodní. Z tohoto důvodu musí být kontrolovány technologie, které umožňují ekonomický růst. Některé technologie mohou mít negativní dopad na lidskou společnost i životní prostředí, proto je nutné tyto faktory monitorovat a případně je eliminovat.

Pohromy posuzujeme z pohledu člověka, ačkoli některé z nich mohou mít i příznivý dopad na formování Země, jejího povrchu, životního prostředí apod.

Předmětem krizového řízení je životní prostředí, lidská společnost, stát a tzv. kritická infrastruktura⁴⁶. Cílem krizového řízení by tak mělo být vytvoření systému, jenž by zaručoval ochranu životů a zdraví obyvatel, majetku, životního prostředí i státu jako takového. Dále ochranu a zabezpečení funkčnosti tzv. kritické infrastruktury. Krizové řízení by mělo vytvořit odborné zázemí, systém a hierarchii řízení a prostředky k tomu, aby ochránilo životy a zdraví obyvatel, majetek, životní prostředí a stát před krizí i po ní a zajistil obnovu po této krizi. Krizová infrastruktura by měla zabezpečit zachování

⁴⁵ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 77

⁴⁶ Tzv. kritická infrastruktura v sobě ukrývá takové infrastruktury, jež jsou nezbytné pro rozvoj státu. Patří sem energie, voda, surovinová základna, kybernetické součásti infrastruktury, tedy informace, data a počítačové systémy.

základních funkcí hospodářství státu a základních životních podmínek obyvatel během krizových situací.

Proto se stává nejdůležitějším cílem krizového řízení prevence, jež dokáže snížit dobu i rozsah krizové situace, včetně nákladů na její zneškodnění. Bohužel se většinou provádějí preventivní opatření pouze na pohromy, které jsou hodnoceny jako pohromy, jež mohou vyvolat vyšší nouzovou situaci či až kritickou situaci.

Pro potřeby řízení státu se zpracovávají: *scénáře řízení v době, kdy není nouzová situace, tj. provádí se preventivní a zmírňující opatření, buduje se připravenost na zvládnutí pohrom a krizí a zajišťuje se uvědomění a vzdělání občanů; scénáře řízení pro nouzovou situaci běžného typu; scénáře řízení pro kritickou nouzovou situaci; scénáře řízení při obnově; způsoby přechodu od jednoho scénáře k druhému.*⁴⁷

4.5 Strategie krizového řízení

Absolutní ochrana lidské společnosti ani životního prostředí není možná. V některých případech lze předvídat možný rozsah případné katastrofy, například v případě havárií průmyslových komplexů. Z toho důvodu jsou i cíle krizového řízení přizpůsobeny možnostem odhadnutí a připravenosti na mimořádnou událost.

Krizová situace musí být řešena okamžitě a za podpory řízení státu, který zajistí zásah výkonných složek a uvede organizaci života společnosti tak, aby se krizová situace dala co nejlépe a nejrychleji zvládnout.

Krizové řízení je tedy vlastně proces, který se skládá z několika fází:

- prevence
- korekce
- protikrizová intervence
- redukce
- obnova.⁴⁸

⁴⁷ PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. s. 80

⁴⁸ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 28-29

Prevenčí se rozumí činnost, která se má pokusit krizovým situacím předcházet a zabránit jejich vzniku. V rámci této fáze je důležité, aby se všechny možné organizace a orgány pokusily zabránit vyvrcholení možného nebezpečí v krizovou situaci.

Korekce spočívá v přijímání takových rozhodnutí a ve vytváření takových předpisů a norem, které umožní minimalizovat zdroje mimořádných událostí a zajistí připravenost a akceschopnost bezpečnostního systému na záchranné a likvidační práce v rámci nejrůznějších krizových situací.

Protikrizovou intervencí můžeme označit za soubor opatření, která mají zabránit vzniku či vyvrcholení krizové situace, k její stabilizaci a k postupnému směřování do běžného stavu. Rychlé překonání krize je prioritou, důležité jsou i činnosti směřující k minimalizaci následků.

Redukcí chápeme jako aktivní realizaci krizových plánů, záchranných prací a uvedení v činnost systému ochrany obyvatelstva. Na této fázi se podílejí i jedinci z postižených oblastí, kteří se snaží o redukci škod vzniklých krizovou situací a o minimalizaci doby trvání krize.

Obnova znamená činnosti směřující k likvidaci negativních jevů krize a k co nejrychlejší obnově základních funkcí daného území. V této fázi se snaží orgány zabránit vzniku druhotných krizí, které by byly vyvolány primárním krizovým stavem. Obnova tak spočívá v návratu do běžné situace před vznikem mimořádné události.

Proces krizového řízení můžeme rozdělit na dvě vzájemně se doplňující úrovně, a to proces řízení rizik a proces řízení krizí. Do prvního procesu spadají ty fáze, které mají za cíl zamezit možnostem vzniku krize: prevence, korekce a protikrizová prevence. Poslední zmiňovaná fáze patří již i do řízení krizí, tedy do úrovně, v níž se systém snaží minimalizovat rozsah škod i časové trvání krize. Patří sem tedy protikrizová prevence, redukce a obnova.

Existují i další dělení, například na prevenci, připravenost, zásah a obnovu, které se prakticky shodují s výše popsaným dělením, přičemž fáze protikrizové intervence je vyjmuta z bodů připravenost a zásah.

Strategické plánování více či méně zasahuje do všech oblastí řízení společnosti. Jednotlivé oblasti tak přesně potřebují vědět, které úkoly mají řešit a plnit.

Strategické řízení státu vyžaduje pozorování životního prostředí a lidské společnosti a vyhledávání možných rizik vzniku pohrom. Stát zajišťuje vytvoření orgánů

a nástrojů na řízení nouzových a kritických situací, včetně výcviku a školení obyvatel, právních předpisů a možných scénářů pohrom a jejich řešení. Důležité je i vytvoření nástrojů na obnovu po krizové situaci a na nový rozvoj.

4.6 Další opatření v rámci krizového řízení

Všechna opatření, která systém vytváří pro zvládnutí krizové situace, musí být podávána v určité hierarchii, a to tak, aby nedošlo k vzájemnému negativnímu působení těchto opatření. Pro potřeby této hierarchie je vytvářena tzv. matice odpovědnosti, jež určuje, které složky řídí (koordinují) danou větev krizového řízení a které se na něm jen spolupodílí.

Například náčelník oblasti provádí kontrolu a řízení zásahu, orgán pro informování veřejnosti předává informace obyvatelům dané oblasti, evakuaci má na starosti orgán pro evakuaci, zdravotní služba se stará zvláště o zdraví obyvatel a technická služba je zodpovědná za technickou oblast.

Jednotlivé resorty si dále stanovují, jak budou zajišťovat své úkoly, a to při různých mimořádných situacích.

4.7 Bezpečnostní systém České republiky

Společnost není schopná zabránit všem mimořádným a krizovým situacím. Jak již bylo několikrát řečeno, některé události jsou skutečně nepředvídatelné a neodhadnutelné co do doby trvání a rozsahu pohromy. Z tohoto důvodu vytváří stát systém, jenž má zajistit bezpečnost sebe samého a bezpečnost obyvatel.

Bezpečnostní systém státu je *komplex vzájemně propojených prvků vnitřní, vnější a mezinárodní bezpečnosti, lidského faktoru, hmotných a finančních prostředků, latentních i reálných bezpečnostních hrozeb a rizik, prvků bezpečnostního okolí (tj. prvků, které nejsou součástí uvažovaného systému, ale mají k němu podstatné vazby) a vazeb mezi nimi, který jako celek vykazuje koordinované chování...*⁴⁹ Tato soustava je obsažena v Ústavě České republiky a v dalších právních předpisech.

⁴⁹ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 181

Bezpečnostní systém se skládá ze soustavy správních úřadů, ozbrojených sil a bezpečnostních sborů, havarijních služeb, orgánů územních samosprávných celků, a dokonce i právnických a fyzických osob. Tato soustava je podmíněna vzájemnými vztahy, vazbami a činnostmi, které vedou k svrchovanosti a územní celistvosti republik, ochrany demokratických zásad státu a k ochraně životů, zdraví a majetku obyvatel daného státu, včetně životního prostředí.

Bezpečnostní strategii státu označujeme *soubor základních zásad, hodnot, omezení a předpokladů vytvořených k řízení činností, jimiž bude dosahováno plnění hlavních bezpečnostních cílů*.⁵⁰ Tato strategie vymezuje a stanovuje priority při plnění státních zájmů a cílů.

Působnost jednotlivých orgánů vymezuje řada právních předpisů, o kterých jsem se již zmiňoval v kapitole 3.2 Zákonná legislativa a krizové řízení. Bezpečnostní systém eviduje připravenost i realizaci připravených opatření. Havarijní plánování, krizové plánování, bezpečnostní rady, integrovaný záchranný systém, krizové štáby a další složky se podílejí na spoluvytváření bezpečnostního systému. Přijímaná opatření v rámci bezpečnostního systému ČR se vzájemně doplňují a vytvářejí vazby dle rozsahu a typu mimořádné události. Všeobecná opatření zajišťují funkci základních pravidel při záchranných a likvidačních pracích, a to na úrovni jednotlivých dílů bezpečnostního systému. Jedná se například o zásady poskytování první pomoci, tísňové volání, výjezdy hasičského záchranného sboru, záchranné služby i policie, ochranu zvláštních skutečností, zajištění funkce vojenských složek v období míru apod.

Společná opatření udávají společný postup složek bezpečnostního systému, jenž je zaměřen na provádění záchranných a likvidačních prací a na připravenost na krizovou situaci. Důležitá je spolupráce, domluva a rozdělení úkolů.

Krizová opatření omezují základní práva a svobody občanů, avšak pouze z důvodu řešení krizové situace. Jedná se o zvláštní opatření, která se využívají při vyhlášených krizových stavech atd.

⁵⁰ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 181

4.7.1 Typy krizí v rámci bezpečnostního systému

Krizové řízení má za úkol vyřešení krizové situace – krize. Krize mohou mít řadu podob. Jedno z možných dělení je na krize:

- rutinní krize
- živelní pohromy (havárie)
- terorismus
- nepokoje
- mírové vojenské operace.

Rutinní krize označuje více či méně častou událost každodenního života, která v podstatě nevyžaduje rozsáhlou pomoc pro uklidnění situace a kterou lze vyřešit použitím standardních postupů. Externí pomoc může být důležitá pro řešení důsledků krize. Příkladem takovýchto krizí může být zranění při loupežném přepadení, úraz při práci v nevhodných podmínkách, výkon nebezpečných činností, dopravní havárie, poškození plynového potrubí a řada dalších.

Živelní pohromy vyžadují již koordinované zapojení složek integrovaného záchranného systému a dalších organizací a orgánů. Jedná se o události, které ohrožují životy či zdraví obyvatel, jejich majetek a případně i životní prostředí. Živelní pohromy mohou být náhlé nebo pomalu se rozvíjející přírodní katastrofy. Živelní pohromy jsou havárie, při nichž dochází k vážnějším následkům, avšak vyskytují se méně často než rutinní krize.

Terorismus byl již zmiňován v kapitole 3.3.1.3 Pohromy narušující rovnováhu lidské společnosti. V tomto případě hraje roli většinou politický záměr teroristů a případně i kriminální rozměr. Existuje řada definic terorismu, avšak jednotné vymezení se liší. Můžeme ho označit za *strategii nebo taktiku utajené (částečně utajené) organizované skupiny, která se rozhodla pro svůj boj proti ustavenému systému, podpořit své politické ideje silou, a to jako nejdůležitějšího nástroje přesvědčování.*⁵¹

Nepokoje jsou události, které vyúsťují v demonstrace proti vládní politice, akce občanské neposlušnosti apod. Právě demonstrace a stávky mohou vést k omezení či k porušení funkcí státu, oblasti či organizace, a to i v případě, kdy se jedná o demonstrace

⁵¹ HORÁČEK, J.; ŠVEC, D. *Krizové řízení. Metodický materiál*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. s. 8.

pokojné. Mohou se vymknout kontrole a v takovém případě poté dochází k ničení majetku, ubližování na zdraví, v nejhorších případech i k úmrtí.

Mírová vojenská operace může být charakterizována jako hrozba ozbrojeného válečného konfliktu. Může být vyvolána nárůstem nepřátelství mezi dvěma stranami, nepříznivou změnou vojenské rovnováhy nebo porušením existujících struktur mezinárodního systému.

4.8 Živelní pohromy a jejich management

Přírodní hrozby již odnepaměti doprovázejí lidskou civilizaci. Od nejstarších dob, kdy člověk neměl tolik možností, jak „vzdorovat“ živelním pohromám se lidská společnost posunula do doby, kdy můžeme hovořit o termínech, jako jsou prevence a management krizového řízení. Bohužel i dnes jsou mnohé živelní pohromy prakticky nepředvídatelné a mnohdy mají ničivý charakter. Přesto se jim lidstvo snaží předcházet a zdokonalovat postupy, kterými se následky pohrom mohou minimalizovat.

V posledních letech dochází k úbytku orné půdy, k tání ledovců, k mizení lesních porostů, k častějším záplavám, k stále většímu nárůstu lidí i k hospodářským krizím a k mnoha dalším přírodním i společenským jevům. Toto vše se musí zákonitě odrazit v chování planety, životního prostředí, ale i lidské společnosti.

Jak jsem již zmiňoval výše, nedá se s přesností určit, zda živelních pohrom kategoricky přibývá v neomezeném měřítku. Informovanost a komunikační technologie nám umožňují lepší přehlednost a detailnější prezentaci živelních pohrom vyskytujících se prakticky na celém světě. Na druhou stranu přibývá katastrof spojených s lidskou činností a s technologickým pokrokem, např. havárie průmyslových komplexů apod.

4.8.1 „Model 4P“

Tato kapitola popisuje tzv. model 4P, který uvádí Emil Antušák⁵². Živelní pohromy vedou člověka k tomu, aby se snažil hledat nové přístupy a řešení při řešení těchto krizových situací. Jedním z nových metod přístupu k managementu živelních pohrom je i „model 4P“.

⁵² ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 123-124

Tento model se skládá ze 4 faktorů:

- příprava
- prevence
- pomoc
- podpora.

Příprava spočívá v porovnávání nejnovějších poznatků moderních technologií a vědeckých výzkumů k tomu, aby se systém mohl lépe a efektivněji připravit na případné krizové situace.

Prevence spočívá v předcházení krizovým situacím, a to zejména pomocí preventivních opatření, na něž systém vyčleňuje prostředky a zdroje.

Pomoc v „modelu 4P“ znamená zajištění fungujícího systému záchranných a humanitárních akcí, a to jak na regionální nebo státní úrovni, tak i na poli mezinárodním. Přičemž je důležité zvláště rozprostření záchranných akcí, tedy zajištění humanitární pomoci, včasné zásahy a zásahy na správném místě a v co nejširším možném působení, a to i pomoc na mezinárodním poli.

Podporou je označován promyšlený přístup a podpora znovuoobnovení infrastruktury, zlepšování *systemu ochrany obyvatelstva, ochrany majetku a prvků ekonomické bezpečnosti států*.⁵³

Mezi hlavní organizace podílející se na managementu přírodních hrozeb v rámci České republiky jsou kraje a obce. Stát regiony podporuje v rámci nouzového hospodářství nebo sám *přebírá odpovědnost za řízení krizí způsobených přírodními hrozbami, a to tehdy, jsou-li postiženy dva a více krajů nebo pro zvládnutí krize je nutná přeshraniční spolupráce většího rozsahu*.⁵⁴

⁵³ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 123

⁵⁴ ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 123

4.9 Obce a integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém je primárně určen pro koordinaci záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech, a to včetně havárií a živelních pohrom, a ochrany obyvatelstva. Jedná se o jakýsi nástroj spolupráce, který se svou činností spolupodílí na vnitřní bezpečnosti státu. Základním právním předpisem pro IZS je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů.

Integrovaný záchranný systém vznikl z důvodu nutnosti spolupodílet se na záchraně osob, zvířat, majetku či životního prostředí, a to s takovými pravidly, aby mohl pomoci ten, kdo může a zároveň aby si navzájem nepřekáželi.

Základními složkami Integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky a jednotky požární ochrany, Policie ČR a zdravotnická záchranná služba České republiky. Tyto složky jsou schopny rychle a soustavně zasahovat na území celého státu. Dále se počítá i se spoluprací městské policie, havarijních komunálních služeb, nemocnic i Armády ČR. Ostatní složky IZS jsou k mimořádným událostem povolávány až podle charakteru krizové situace. K tomuto je stanoven tzv. poplachový plán Integrovaného záchranného systému kraje, v němž jsou evidovány prostředky a složky, jejich vyrozumění a možnosti pro případ přivolání k mimořádné události. S tímto poplachovým plánem IZS pracuje operační a informační středisko IZS Hasičského záchranného sboru kraje („KOPIS“).⁵⁵

Integrovaný záchranný systém může být řízen na několika úrovních. Taktické řízení likvidačních a záchranných prací bývá stanoveno přímo na místě zásahu, za organizaci odpovídá velitel zásahu, kterým je povětšinou příslušník HZS, tedy velitel jednotky požární ochrany. Velitel zásahu má i pravomoci, jichž může v případě potřeby využít (např. vyhlášení evakuace).

Operační řízení znamená řízení na úrovni operačních a informačních středisek IZS, což jsou operační střediska Hasičského záchranného sboru ČR. Na toto místo je svedena i tísňová linka 112. Toto středisko koordinuje situaci mezi jednotlivými složkami IZS, má na starosti varovný systém a vyrozumívá obyvatelstvo. Operační a informační středisko posílá na místo zásahu na vyžádání velitele zásahu podle poplachového plánu IZS.

⁵⁵ *Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. s. 1-3*

Strategické řízení v sobě skrývá zapojení starosty obce s rozšířenou působností, hejtmana kraje, případně i Ministerstva vnitra ČR do koordinace záchranných a likvidačních prací. Může se tak stát na vyžádání velitele zásahu nebo v případě, kdy je krizová situace vyhodnocena vyšším stupněm podle poplachového plánu IZS. Pracovními orgány jsou v takovémto případě krizové štáby. Havarijní plán kraje se zpracovává na základě plánování koordinace záchranných a likvidačních prací. Většinou se dělí podle okresů kraje. U nebezpečných průmyslových podniků se zpracovává havarijní plán i pro tento rizikový komplex. V rámci této strategické úrovně dochází k rozplánování priorit při záchranných a likvidačních prací, zapojení správních úřadů, ministerstev, hejtmanů, starostů obcí apod. Podrobnosti stanovuje vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.⁵⁶

4.9.1 Správní úřady ve spolupráci s IZS

Státní správa přenáší svou působnost při koordinaci záchranných a likvidačních prací na krajský úřad nebo na obecní úřad obce s rozšířenou působností. Část těchto úkolů v rámci IZS a v ochraně obyvatel plní Hasičský záchranný sbor ČR. HZS ČR tak poskytuje obcím s rozšířenou působností a krajům určité služby. Hejtmani krajů a starostové ORP většinou plní pouze kontrolní činnost. Výkonné funkce přebírají pouze v případě, kdy by převzali koordinaci záchranných a likvidačních prací.

Vzhledem k reformě státní správy k 1. 1. 2003 došlo k přesunu některých pravomocí a úkolů okresního úřadu na obecní úřad s rozšířenou působností a na starostu této obce.

4.9.1.1 Obecní úřady obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností plní úkoly obecního úřadu podle § 15 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Orgány obce zajišťují připravenost obce na mimořádné události a podílejí se na provádění záchranných a likvidačních prací a na ochraně obyvatelstva.

Obecní úřad při výkonu státní správy za účelem uvedeným výše:

⁵⁶ *Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. s. 1-3*

- *organizuje přípravu obce na mimořádné události,*
- *podílí se na provádění záchranných a likvidačních prací s integrovaným záchranným systémem,*
- *zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak,*
- *hospodaří s materiálem civilní ochrany,*
- *poskytuje okresnímu úřadu podklady a informace potřebné ke zpracování havarijního plánu okresu nebo vnějšího havarijního plánu,*
- *podílí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce,*
- *vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany nebo staveb dotčených požadavky civilní ochrany v obci.⁵⁷*

Řadu úkolů, které zákon o IZS ukládá obcím s rozšířenou působností, plní již zmíněný HZS kraje. Hasičský záchranný sbor kraje pro potřeby obecních úřadů ORP připravuje a provádí záchranné a likvidační práce, přičemž:

- *koordinuje záchranné a likvidační práce, popřípadě plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra,*
- *organizuje součinnost mezi obecním úřadem obce s rozšířenou působností a územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu s ostatními obcemi), řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí IZS,*
- *organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek IZS zaměřené na jejich vzájemnou součinnost;*
- *zabezpečuje varování a vyrozumění,*
- *organizuje zajišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření,*
- *organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva,*
- *organizuje a koordinuje humanitární pomoc,*

⁵⁷ § 15 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- *organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany,*
- *vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany v kraji,*
- *shromažďuje a používá pro zpracování vnějších havarijních plánů a havarijního plánu kraje potřebné údaje,*
- *seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem množného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi,*
- *zpracovává vnější havarijní plán, pokud to vyplývá ze zvláštního právního předpisu a zóna havarijního plánování nebezpečného podniku nepřesahuje správní obvod obecního úřadu obce s rozšířenou působností,*
- *spolupracuje při zpracování vnějšího havarijního plánu a při koordinovaném řešení mimořádné události s krajským úřadem, pokud zóna havarijního plánování nebezpečného podniku přesahuje území správního obvodu obce s rozšířenou působností,*
- *zajišťuje havarijní připravenost stanovenou havarijním plánem kraje a vnějšími havarijními plány a ověřuje je cvičeními.⁵⁸*

Starosta obce s rozšířenou působností schvaluje vnější havarijní plány a koordinuje záchranné a likvidační práce v rámci mimořádné události, jež vznikla ve správním obvodu dané obce, a to v případě, že jej o to velitel zásahu požádal. V kompetenci starosty ORP je i využití krizového štábu obce.

Obec s rozšířenou působností plní své další úkoly jako každá jiná obec. Podle zákona o integrovaném záchranném systému mají orgány obce zajistit připravenost obce na mimořádné události a podílet se na záchranných a likvidačních pracích a na ochraně obyvatel.

Obecní úřad a starosta každé obce plní zákonem stanovené úkoly, přičemž v případě běžných obecních úřadů nejsou úkoly v přenesené působnosti státní správy přeneseny na HZS kraje.

Jednotka sboru dobrovolných hasičů smí být obcí zřízena na základě § 67 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ *Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. s. 4-5*

4.9.1.2 Spolupráce starosty ORP s HZS kraje

K vzájemné spolupráci obce s rozšířenou působností a Hasičského záchranného sboru dochází prostřednictvím organizačních složek HZS ČR navazujících na územní a správní členění.

Krajské ředitelství HZS kraje plní úkoly krajského úřadu, které mu ukládá zákon o IZS. V čele této instituce stojí ředitel HZS kraje. Toto ředitelství též odpovídá za přípravu prostor pro stálé pracovní skupiny krizového štábu kraje. Součástí tohoto úřadu je i odbor IZS, který řídí záchranné a likvidační práce a koordinuje jednotky požární ochrany v kraji.

Územní odbory HZS kraje většinou sídlí v okresním městě, které má současně statut obce s rozšířenou působností. Tento orgán je podřízen krajskému ředitelství HZS kraje a řídí ho ředitel územního odboru HZS kraje. Sem tedy spadají oddělení IZS, které koordinují záchranné a likvidační práce na území okresu, operační a informační středisko IZS, prostory pro práci štábu územního odboru HZS kraje. Územní odbor HZS kraje plní úkoly obcí s rozšířenou působností, jež mu ukládá zákon o IZS v územním obvodu okresu.⁵⁹

Stanice Hasičského záchranného sboru kraje sídlí v převážné většině obcí s rozšířenou působností. Stanice je vždy podřízena územnímu odboru HZS kraje a j řízena velitelem stanice. Nachází se zde jednotka HZS kraje a prostředky pro navázání kontaktu s operačním a informačním střediskem. Prostory pro práci stálých pracovních skupin krizového štábu ORP bývají umístěny také na stanici HZS. Velitel stanice připravuje a koordinuje záchranné a likvidační práce ve správním území obce s rozšířenou působností a spolupracují se všemi starosty obcí v daném správním území, případně se sbory dobrovolných hasičů.⁶⁰

Krizový štáb je pracovním orgánem, jehož mohou využívat hejtmani krajů a starostové obcí při snaze o uvedení v soulad záchranných a likvidačních prací. Členové krizového štábu jsou předem jmenováni z členů bezpečnostní rady, zástupců IZS atd., a to

⁵⁹ *Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. s. 7*

⁶⁰ *Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. s. 7*

proto, že se krizový štáb svolává v okamžiku potřeby řešení krizové situace, kdy by již na jeho složení nebyl čas.

Krizový štáb má za úkol zajistit nepřetržitou práci, pokud to řešení krizové situace vyžaduje. Stálá pracovní skupina krizového štábu „STANO“ se dále uspořádává do odborných skupin zaměřených na S – spojení s veřejností, T – týloví zabezpečení nasazených sil, ochrana obyvatel, A – analýza krizové situace, N – nasazení sil a prostředků k záchranným a likvidačním pracím, O – ochrana obyvatel a humanitární pomoc.⁶¹

Další povinností krizového štábu je projednání důležitých strategií a postupů při mimořádné události a vytvoření návrhu postupu při mimořádné události pro hejtmana kraje či pro starostu ORP.

Počet zasedání a dobu, po kterou krizový štáb trvá v aktivované pozici, stanovuje vedoucí krizového štábu podle konkrétní situace. Činnost krizových štábů je popsána ve Věstníku vlády pro orgány krajů, okresní úřady a orgány obcí č. 9/2001, tedy směrnice Ministerstva vnitra ČR č. j. PO-4536/IZS-2001, která pojednává o organizaci krizového štábu kraje, okresu a obce.

⁶¹ *Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. s. 7*

5 Krizový plán v praxi - zhodnocení

Krizový plán by měl zajistit připravenost všech účastníků a složek na řešení krizové situace. Při zjištění mimořádné události se musí docílit soustředění informací do operačního střediska. Je nutné povolat jednotky podle poplachového plánu, poté povolat i další odborníky a uvést v činnost zásahový štáb. Štáb zásahu se řídí především podle zásady „STANO“ (viz výše).⁶²

Dalším bodem je uvést v pohotovost další jednotky, zvláště ty, u kterých předpokládáme, že budou potřeba. Rozsáhlou akci nemůže řídit pouze jedna osoba, proto je dobré rozdělit zasaženou oblast do několika operačních sektorů a každému z těchto úseků přiřadit velitele a jasně jim vymezit úkoly.⁶³

V dalších chvílích by se měla určit osoba, která bude navazovat kontakt se sdělovacími prostředky, zajistit informační středisko, zajistit týl záchranářům, obstarat seznamy osob, které jsou v sociální péči či je jim poskytována pečovatelská služba. Dále je nutné zajistit nouzové stravování a ubytování osobám z postižené oblasti a pokusit se vyřešit krizovou situaci a pomoci postižené oblasti obnovit svou původní podobu, nebo ji dokonce vylepšit.⁶⁴

5.1 Cvičení a simulace mimořádných událostí

Pro správné fungování krizových plánů je také důležité vědět, jak vše bude fungovat v krizových situacích „naostro“. Je nezbytné, aby všechny složky krizového řízení věděly, co mají dělat a jak se chovat při mimořádné události, tedy kromě teorie je nutné vyzkoušet si i praxi. Praktické ozkoušení zásahu při mimořádných událostech samozřejmě může nastat i ve skutečnosti, tedy bez cvičení. V takovýchto případech se velmi často objevují nedostatky nebo skutečnosti, že řada věcí se dělá jinak, než by se podle krizových plánů dělat měla. Proto jsou důležitá i cvičení, která mohou alespoň zčásti vyzkoušet připravenost na krizové situace.

⁶² HORÁČEK, J.; ŠVEC, D. *Krizové řízení. Metodický materiál*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. s. 23

⁶³ HORÁČEK, J.; ŠVEC, D. *Krizové řízení. Metodický materiál*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. s. 23-24

⁶⁴ HORÁČEK, J.; ŠVEC, D. *Krizové řízení. Metodický materiál*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. s. 24

Bezpečnostní rada obce by měla v pravidelných intervalech (alespoň jedenkrát do roka) svolávat Krizový štáb obce a zajistit konkrétní cvičení. Velmi často k tomuto bývá povolán Hasičský záchranný sbor kraje, který pomáhá celou akci korigovat.

Simulace krizové události většinou probíhá v kompetenci integrovaného záchranného systému, zvláště pak v kompetenci Hasičského záchranného sboru. Tyto jednotky podstupují různá cvičení, na nichž jsou simulovány různé krizové situace, například hromadná dopravní nehoda, únik nebezpečných látek, povodně apod. V některých případech dokonce dochází ke spolupráci na mezinárodní úrovni, nejčastěji pak s přeshraničními sousedy.

Cvičení vedou k vyzkoušení si rozdělených rolí, k bližší spolupráci a koordinaci všech zúčastněných složek. Pro efektivní vytváření krizových plánů je totiž nejdůležitější vědět, že všichni zúčastnění vědí, co mají dělat (cíl, úkol), proč to dělají (smysl) a jak to mají dělat (metody, prostředky, nástroje). K lepšímu porozumění daných rolí (a nejen k tomu) tedy slouží krizový plán. S jeho pomocí by se měla možná rizika a hrozby co nejvíce minimalizovat a co nejsnáze a nejrychleji je umět odstranit a obnovit danou oblast v co nejkratší době a v co nejlepší kvalitě.

6 Krizový plán „určené obce“ - výsledky

V rámci Karlovarského kraje se nachází několik pracovišť krizového řízení, která zodpovídají za připravenost na mimořádné události. Jedná se o obce s rozšířenou působností. Mezi tyto obce v Karlovarském kraji spadají obce Aš, Cheb, Mariánské Lázně, Sokolov, Ostrov a Karlovy Vary. Každá z těchto obcí s rozšířenou působností musí mít ze zákona zřízené pracoviště krizového řízení. Počet pracovníků na těchto pracovištích je ovšem variabilní. Některé obce mají dva pracovníky, jiné například jen jednoho.

Krizový plán určené obce, jakožto obce s rozšířenou působností, se skládá ze dvou částí, a to ze základního oddílu a příloh. Podle novely tzv. krizového zákona, zpracovává Krizový plán obce s rozšířenou působností Hasičský záchranný sbor kraje. Tato skutečnost je poměrně logická, neboť právě tato instituce má jeden z nejlepších přístupů k informacím ohledně obyvatel, budov, evakuace a mimořádných událostí celkově.

Základní část krizového plánu kraje rozpracovaná obecním úřadem určené obce obsahuje vymezení působnosti, odpovědnosti a úkolů orgánů obce, definuje organizaci krizového řízení, popisuje a hodnotí možné hrozby a rizika, jejich dopad na danou oblast a činnost orgánů podílejících se na krizovém plánování, které obsahuje krizová opatření. Kromě toho jsou zde uvedeny i další podklady nezbytné pro používání přílohové části krizového plánu.

V přílohách krizového plánu kraje bývá obsažen přehled sil a prostředků využitelných při krizových situacích, typové plány, povodňové a havarijní plány, operační plány, katalog krizových opatření a další plány – např. plán hospodářské mobilizace, plán nezbytných dodávek, plány spojení, plán akceschopnosti zpracovatele krizového státu, plány materiálně technického i zdravotnického zabezpečení, mapy s vyznačenými riziky a řešením možného ohrožení. Přílohová část krizového plánu obce čítá dokumenty určené Hasičským záchranným sborem kraje.

Pro rozpracování krizového plánu kraje potřebuje obecní úřad projednat v bezpečnostní radě dané obce rozsah a zaměření rozpracování krizového plánu kraje a jeho aplikaci na podmínky této obce. Předmětem jednání musí být i rozdělení odpovědnosti za zpracování jednotlivých částí krizového plánu obce a harmonogram jejich zpracování. Je nutné určit osobu, která bude odpovědná za koordinaci zpracování krizového plánu obce. Pokud bude obec spolupracovat s dalšími subjekty, měla by se

definovat míra a rozsah této spolupráce. V předběžných jednáních by neměla chybět pravidla nakládání s krizovým plánem obce při jeho zpracování, termíny kontrol a termín konečného zpracování krizového plánu obce a s tím související i termín projednání tohoto plánu v bezpečnostní radě dané obce.⁶⁵

Krizový plán musel být zpracován nejpozději do 1. 1. 2005, a to podle nařízení vlády č. 462/2000 Sb. Aktualizace krizového plánu se provádí každé tři roky od jeho schválení.

6.1 Obec s rozšířenou působností – Cheb

Obec s rozšířenou působností má mimo jiné ve své kompetenci i rozpracování krizového plánu (za pomoci HZS). Obecní úřad obce s rozšířenou působností *zajišťuje připravenost správního obvodu OÚ ORP na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva; organizuje součinnost mezi OÚ ORP a územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu a ostatními obcemi; seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.*⁶⁶ Kromě toho do jeho kompetencí spadá i zpracování vnějšího havarijního plánu.

Město Cheb bylo založeno pravděpodobně již v 11. století. První písemná zmínka o Chebu pochází z roku 1061. Název města „Egire“, vychází z keltského názvu řeky Ohře – „Agara“. Dvojjazyčnost města je patrná nejen na názvech Eger a Cheb.

V Chebu bylo k 1. 1. 2013 evidováno 32823 obyvatel⁶⁷, přičemž můžeme konstatovat, že počet žen a mužů je poměrně vyrovnaný. Obyvatele Chebu tvoří kromě národnosti české i menšiny, například menšina Vietnamců.

V Chebu se nachází veškeré úřady důležité pro obec s rozšířenou působností. Nalezneme zde 8 základních škol, 4 střední školy, a dokonce i sídlo vysoké školy Provozně ekonomické fakulty Západočeské univerzity Plzeň. Integrovaný záchranný systém je zde reprezentován Hasičským záchranným sborem se sídlem v ulici 17. listopadu, Policíí ČR a systémem zdravotnické záchranné služby, která je zaštitěna i nemocnicí a systémem

⁶⁵ ADAMEC, V. *Bezpečnostní plánování. Metodický materiál ke kurzu Krizové řízení*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. s. 20

⁶⁶ REKTOŘÍK, J. a kol. 1. vyd. *Krizový management ve veřejné správě. Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2004. s. 114.

⁶⁷ *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2013* [online]. Český statistický úřad, [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/50002DF52B/\\$File/13011303.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/50002DF52B/$File/13011303.pdf), cit. 30. 4. 2013

poliklinik. Pro potřeby Letecké záchranné služby a i některých dalších složek integrovaného záchranného systému se využívá pracovní heliport v Chebu, nebo se zde nachází letiště pro rekreační létání v Horních Dvorech.

V Chebu sídlí i Krajská hygienická stanice Karlovarského kraje, územní pracoviště Cheb. Nachází se zde mnoho dalších institucí. Neodmyslitelnou součástí města Cheb jsou i další místa, v nichž se schází větší počet osob, a proto může být jejich znalost a zajištění důležitá pro případnou evakuaci. Jedná se například o Západočeské divadlo v Chebu, Městskou knihovnu Cheb, nebo Zimní stadion Cheb (uvádím jej pro možný únik čpavku ze stacionárních zařízení).

Dopravní obslužnost Chebu je poměrně dobře zajištěna. Nedávno otevřený úsek rychlostní silnice R6 propojil bývalá okresní města v kraji. Železniční doprava je hojně provozována i v kontaktu se sousedním Německem.

V okolí obce se nachází několik vodních toků, například řeky a říčky Ohře, Plesná, Sázek, Odrava, Libocký potok, Libský potok, Lipoltovský potok, Lubinka či Slatinný potok. Ve správním území obce s rozšířenou působností Cheb se nacházejí i vodní díla (úpravny vod) Skalka, Horka a Jesenice. Tyto vodní nádrže mohou způsobit nebezpečí zvláště únikem nebezpečných látek, nebo samotným protržením hrází a nastalou zvláštní povodní.

Správní obvod ORP Cheb čítá samozřejmě i mnoho lesů, zemědělských ploch, ale i obchodních a nákupních center (Dragon, Tesco, Interspar...), několik větších sídlišť (Zlatý Vrch, Skalka...) apod. Tato místa mohou skýtat reálné nebezpečí vzniku možných rizik, kdy může dojít k ohrožení osob, hmotných statků, majetku celkově, nebo i životního prostředí.

Rád bych zmínil ještě jednu, poměrně ojedinělou, záležitost, a to vyhaslou sopku Komorní Hůrku. Území s nejvýraznější seismickou aktivitou se nachází v okolí Nového Kostela, kde se poměrně často vyskytují tzv. zemětřesné roje.

6.2 Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb

Město Cheb je vedeno jako obec s rozšířenou působností, z toho důvodu rozpracovává krizový plán kraje podle zadaných úkolů. Některé úkoly za obec přebírá Hasičský záchranný sbor kraje. Za tento krizový plán zodpovídá a zároveň jej schvaluje starosta města Cheb.

Obrázek č. 1: Obec s rozšířenou působností Cheb⁶⁸

⁶⁸ Zdroj obrázku: *Cheb*. [online]. <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3533>, cit. 31. 10. 2013

Tabulka č. 3: Údaje k správnímu obvodu ORP Cheb⁶⁹

Rozloha	497 km ²
Počet obyvatel	52 927
Hustota obyvatel na 1 km ² (průměr ČR)	107 (132)
Počet obcí	21

Krizový plán obce s rozšířenou působností je *základním plánovacím dokumentem obsahujícím souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací. Jeho účelem je vytvořit podmínky pro zajištění připravenosti na krizové situace a jejich řešení pro orgány krizového řízení a další dotčené subjekty.*⁷⁰

Tento krizový plán se sestává z opatření a postupů důležitých pro řešení krizových situací na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Cheb. Krizový plán obce Cheb je zpracováván podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, v souladu s nařízením vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5, zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů a Metodikou zpracování krizových plánů podle § 15 a § 16 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5, zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, č. j. MV-76085-1/PO-OKR-2011.

Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb se sestává ze tří základních částí, a to části základní, operativní a pomocné. Tyto tři části jsou označeny postupně písmeny A, B a C. Každá z těchto částí se dále pomocně dělí na další oddíly, které jsou označeny příslušným písmenem a číslem – př. A1, A2...

6.2.1 Analýza základní části krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb

Základní část krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb by měla obsahovat základní složky jako například dostupnost (telefonní seznamy, adresy, emailové kontakty apod.), typ krize (bouře, požár, povodně, velké nepokoje, terorismus, nukleární

⁶⁹ Zdroj tabulky: *Cheb*. [online]. <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3533>, cit. 31. 10. 2013

⁷⁰ Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb, 2003

havárie apod.), plán (aktivace krizového centra, popis událostí, odpovídající zákony a nařízení, evakuační postupy, úkoly jednotlivých složek ad.), personál a organizace (úkoly, odpovědnost a řídicí složky; rozdělení prostředků; role a funkce záchranných jednotek...); prostředky (rozhlas, televize, mapy, dokumentace, potraviny, pitný režim, dopravní prostředky apod.), vnitřní komunikace, rozhodovací procesy, externí komunikace (před, během i po krizi – př. rozvoj komunikačních plánů s veřejností, kontakt s novináři, zajištění dokumentace a zhodnocení vyřešení krizové situace...), zdravotní hlediska (zdravotní služby, stres v pracovních štábech apod.), mezinárodní hlediska (spolupráce se zahraničím, jazyková vybavenost členů štábu atd.) a jiné elementy (detailní informace o obci, inventář veřejných budov, pojištění a další).⁷¹

Základní část v Krizovém plánu obce s rozšířenou působností Cheb nese označení A. Základní část. Tento oddíl se dále dělí na další 4 útvary.

6.2.1.1 Základní část (A.) Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb

Prvním z nich je A1. Charakteristika organizace krizového řízení. Tato část je poměrně obecná a je vypracována podle zákonů a vyhlášek, které jsem blíže analyzoval v kapitole 3. 2. Je zde popsáno krizové řízení v Karlovarském kraji a na území správního obvodu obce Cheb. Detailně jsou rozepsány veškeré orgány, které se na krizovém řízení podílejí. Jsou zde charakterizovány úkoly Krizového štábu obce s rozšířenou působností Cheb a jeho složení. Popisují se zde vzájemné vazby v rámci krizového řízení v Karlovarském kraji a další orgány kraje, které se podílejí na přípravě na krizovou situaci a na jejím řešení. Další důležitou složkou v tomto plánu je i způsob komunikace a předávání informací v rámci krizového řízení mezi jednotlivými subjekty a spojení na krizové štáby Krajského úřadu a obce s rozšířenou působností v Karlovarském kraji, kdy jsou kromě přehledných grafů vypsána i konkrétní telefonní čísla a emailové kontakty. Nechybí zde ani převedení výkonu činností na zmocněnce. Většina těchto základních bodů je rozpracována pomocí grafů a přehledných tabulek, které umožňují lepší orientaci.

V rámci Charakteristiky organizace krizového řízení nechybí ani Statut a jednací řád Krizového štábu obce s rozšířenou působností Cheb pro území správního obvodu obce

⁷¹ HORÁČEK, J.; ŠVEC, D. *Krizové řízení. Metodický materiál*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. s. 17-20

s rozšířenou působností, který je vytvořen na základě tzv. krizového zákona a dalších vyhlášek a právních nařízení.

Další část Základní části nese označení A2. Přehled možných zdrojů rizik a analýzy ohrožení. Tento úsek nejprve definuje základní pojmy jako např. nebezpečí, riziko apod. Velice důležitým bodem v této části je přehled možných mimořádných událostí, kde jsou rozepsány možné hrozby a konkrétní nebezpečí v oblasti spadající do správního území města Cheb. Jsou zde uvedeny nejčastější místa předpokládaných dopravních (např. I/6 Praha – Karlovy Vary – Cheb – Pomezí – Schirding) i železničních nehod, zvláštní povodně, které mohou vzniknout protržením vodních děl Horka, Skalka a Jesenice; přirozené povodně; místa, jež jsou nejvíce ohrožena zemětřesením (Cheb, Františkovy Lázně, Skalná, Plesná, Dolní Žandov, Nový Kostel, Luby a Milhostov). Jsou zde dále rozvedeny možné hrozby vichřice, přívalových dešťů, sněhových kalamit, epidemií apod.

Přehled možných zdrojů rizik a analýzy ohrožení je doplněn o tabulky, v nichž jsou sestaveny, dle speciálních výpočtů míry rizik, největší předpokládané výskyty mimořádných událostí (co do rozsahu i ohrožení).

Tabulka č. 4: Pořadí mimořádných událostí podle výsledné míry rizika - MR_v ⁷²

Číslo MU	Typ MU	MR_v		Pořadí
2	zvláštní povodeň	8,5	IV	1
1	přirozená povodeň	7,0	IV	2
3	vichřice, větrná smršť	6,8	IV	3
20	havárie v silniční dopravě	6,1	III	4
9	zemětřesení	5,7	III	5
4	přívalový déšť	5,6	III	6
15	výbuch plynů, par, prachů	4,8	III	7-8
16	požár pevných, kapalných a plyných látek	4,8	III	7-8
11	epidemie	4,7	III	9
21	havárie v železniční dopravě	4,3	III	10-11
25	poruchy v zásobování elektřinou	4,3	III	10-11
22	havárie v letecké dopravě	3,9	III	12
18	únik výbušných plynů a par	3,6	III	13
7	sněhová kalamita	3,2	II	14-15
12	epizootie	3,2	II	14-15

⁷² Zdroj tabulky: Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb, 2003

Číslo MU	Typ MU	MR _v	Pořadí	
17	Únik toxických látek	3,0	II	16-17
26	poruchy v zásobování teplem	3,0	II	16-17
10	sesuv půdy	2,9	II	18-19
6	námrazy, náledí	2,9	II	18-19
24	poruchy v zásobování plynem	2,8	II	20-21
19	únik ropných produktů	2,8	II	20-21
23	poruchy v zásobování vodou	2,6	II	22
30	poruchy technologických procesů	2,5	II	23
13	přírodní požáry	2,4	II	24
5	krupobití	2,2	II	25
14	teplotní inverze	1,9	II	26
32	organizovaný zločin	1,8	II	27
31	terorismus a diverzní činnost	1,3	I	28
29	poruchy v telekomunikační síti	1,2	I	29-30
38	epifytie	1,2	I	29-30
27	poruchy v zásobování palivy	1,0	I	31-32
33	migrační vlny	1,0	I	31-32
28	poruchy v zásobování potravinami	0,6	I	33-35
35	narušení dodávek léčiv	0,6	I	33-35
8	dlouhotrvající vedro a sucho	0,6	I	33-35
34	narušení finančního a devizového hospodářství	0,4	I	36-37
36	narušení funkčnosti pošt	0,4	I	36-37
37	radiační havárie	0,2	I	38

Další kapitolou v Základní části Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb je Přehled právnických osob a podnikajících fyzických osob, které zajišťují plnění opatření vyplývajících z krizového plánu. Tato část eviduje seznam všech jednotek, které spadají do správní oblasti města Cheb, uvádí se zde jejich sídlo, předmět činností na základě krizového zákona č. 240/2000 Sb. a tato opatření jsou dále blíže specifikována. Mezi tyto jednotky patří obecní úřady, školy, nemocnice, správa vod a vodních toků, sociální služby, silniční a železniční hospodářství, osobní doprava, technické služby, vodovody a kanalizace, Policie České republiky, Zdravotnická záchranná služba Karlovarského kraje, HZS Karlovarského kraje a další.

Poslední část v Základní části A. je oddíl označený A4. Přehled prvků kritické infrastruktury určených příslušným ministerstvem, jiným ústředním správním úřadem nebo

Českou národní bankou. Zde jsou uvedeny sídla, pod které spadají datové infrastruktury, produktovody, radiační monitorování apod.

6.2.1.2 Operativní část (B.) Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb

Operativní část Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb nese označení písmenem B. Tato část se skládá z dalších 6 oddílů. Jedná se o materiály, které detailněji rozebírají jednotlivé možnosti ohrožení a připravenosti a řeší konkrétní mimořádné situace pomocí různých opatření, vyhlášek a nařízení.

V první části označené B1. a nazvané Přehled krizových opatření a způsob zajištění jejich provedení, se v první řadě dovídáme o několika důležitých nařízeních, která vycházejí z právních předpisů a zákonů. Jedním z nich je i tzv. Zajištění provedení krizového opatření – nařízení pracovní povinnosti, pracovní výpomoci. Tento materiál vychází z tzv. krizového zákona, kterým jsem se podrobně zabýval v kapitole č. 3. 2. 1. Na tento zákon navazuje i část dokumentu pojednávající o nařízení poskytnutí věcného prostředku pro řešení krizové situace.

Přehled krizových opatření a způsob zajištění jejich provedení vychází celkově z vládních nařízení a zákonů. Platí to i pro nařízení bezodkladného provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb anebo porostů za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení vyplývajícího z krizové situace; dále pro nařízení vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce; nařízení přednostního zásobování dětských, zdravotnických, sociálních zařízení a ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo složek IZS, podílejících se na plnění krizových opatření a v nezbytném rozsahu také prvků kritické infrastruktury. Do oddílu B1. patří i zabezpečení náhradního způsobu rozhodování o dávkách sociální péče a jejich výplaty; nařízení hlášení přechodné změny pobytu osob; nařízení evakuace obyvatelstva a nařízení zákazu vstupu, pobytu a pohybu osob na vymezeném místě nebo území. Součástí tohoto úseku Krizového plánu Chebu je i Přehled krizových opatření, vyhlášených hejtmánem a způsob zajištění jejich provedení a Výpis krizových opatření.

Dalším úsekem Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb je Plán nezbytných dodávek zpracovaný podle zákona č. 241/2000 Sb., o hospodářských

opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. K tomuto tématu jsou dále rozpracovány přílohy, které detailně rozpracovávají seznamy požadovaných nezbytných dodávek, jejich dodavatele apod.

Kapitola B3. Způsob plnění regulačních opatření podle zvláštních právních předpisů pojednává o úpravách dodávek a výdeje zboží, přičemž důležitou přílohu tvoří Řešení regulačních opatření ORP Cheb.

Přehled spojení na subjekty podílející se na připravenosti na krizové situace a jejich řešení, tedy B4., popisuje možnosti spojení a zodpovědnost za ně (za jejich aktuálnost, úplnost apod.). Je zde pojednáno i o spojovacích prostředcích, jako je internet, telekomunikační síť apod.

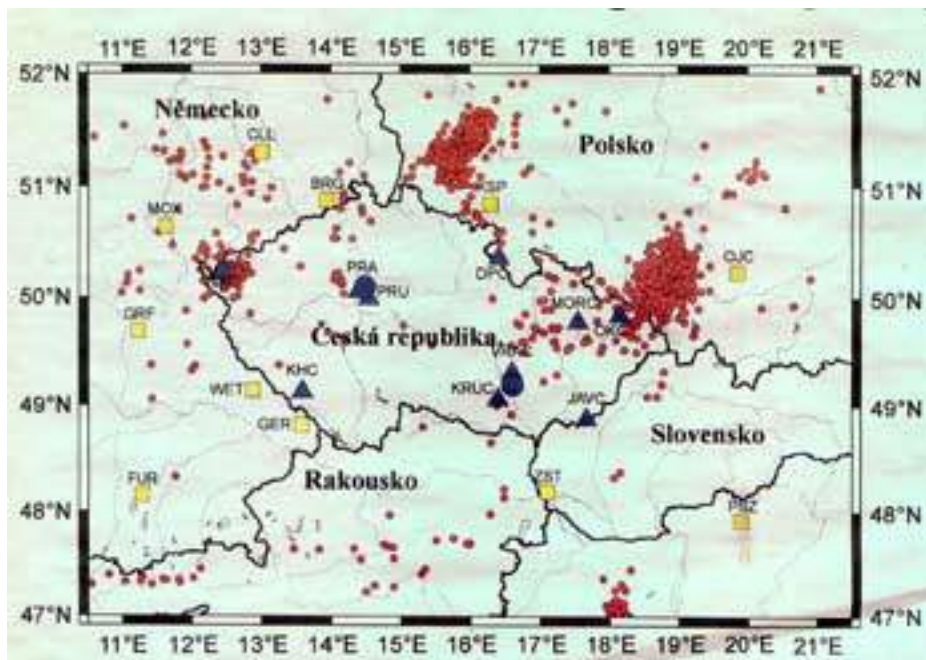
Oddíl B5. Rozpracování typových plánů na postupy pro řešení konkrétních druhů hrozících krizových situací identifikovaných v analýze ohrožení (tzv. „operační plán“) je poměrně značná část celkového Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb. Je zde rozpracován tzv. operační plán pro případ zvláštní povodně, přirozené povodně, vichřice, krizové situace v silniční dopravě s větším počtem zranění, zemětřesení, přívalových dešťů a opatření v rámci železniční dopravy.

Každá z těchto mimořádných událostí obsahuje stručnou charakteristiku, místo možného výskytu, dopady krizové situace a řešení, krizová a regulační opatření a síly a prostředky nezbytné pro řešení krizové situace. Na tyto body navazuje řešení škod způsobených danou krizovou situací. Každá z těchto mimořádných událostí má k dispozici i přílohy, jež se zabývají dopady na jednotlivé subjekty (osoby, budovy, silniční dopravu, elektrickou energii, zvířata apod.), konkrétními dopady na tyto subjekty (zranění, zřícení, omezení zásobování atd.), řešením neboli činnostmi, která může zabránit nebo vyřešit krizovou situaci (ošetření, stanovení objízdné trasy, varování ad.) a stanovuje i subjekty, které se podílejí na řešení dané krizové situace (př. hejtman, HZS Karlovarského kraje, ČEZ a.s., vlastníci objektů a další).

Některé z těchto konkrétních mimořádných událostí jsou doplněny i o přehledné tabulky, které umožňují lepší identifikaci nebezpečí (ohrožení), např. v případě vichřice je uvedena i Beaufortova stupnice síly větru.

Zajímavé je například i zemětřesení, které, na rozdíl od většiny území České republiky, má na Chebsku poměrně silnou intenzitu (co do poměrů v celé republice). Viz obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Zemětřesení v České republice (červené body ukazují intenzitu zemětřesení)⁷³

Poslední část Operativní části analyzovaného dokumentu nalezneme Přehled plánů zpracovaných podle zvláštních právních předpisů využitelných při řešení krizových situací (B6.). Jsou zde uvedeny jednotlivé plány a jejich evidenční nebo jednací čísla, pod kterými jsou vedeny. Patří sem například Havarijný plán Karlovarského kraje, Plán ochrany území pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní Karlovarského kraje, Povodňový plán obce s rozšířenou působností Cheb a Městského úřadu Cheb, Plán ochrany území správního obvodu obce s rozšířenou působností Cheb pod vodním dílem před zvláštní povodní, Plán evakuace obyvatelstva, Plán spojení nebo Plán nouzového přežití obyvatelstva.

⁷³ Zdroj obrázku: *Zemětřesení v Čechách: padají dokonce i komíny*. [online]. IDNES, <http://revue.idnes.cz/zemetreseni-v-cechach-padaji-dokonce-kominy-fer-/lidicky.aspx?c=1999M289V01B>, cit. 25. 5. 2013

6.2.1.3 Pomocná část (C.) Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb

Poslední část Krizového plánu Cheb tvoří Pomocná část označená písmenem C. Tato oblast je rozpracována do 4 částí, které blíže specifikují práci s krizovým plánem a charakterizují další okolnosti.

První součástí je Přehled právních předpisů využitelných při přípravě na krizové situace a jejich řešení (C1.), který podává velmi detailní soupis všech zákonů, vyhlášek, nařízení, směrnic a dalších dokumentů, které jsou nezbytné, nebo které se dotýkají krizového řízení. Tyto právní předpisy jsou pro lepší přehlednost členěny do několika sekcí, například do mezinárodních vztahů, obecné legislativy, oblasti veřejné správy, oblasti krizové i havarijní připravenosti, oblasti preventivní a mnoha dalších.

Druhým oddílem označeným C2. jsou Zásady manipulace s krizovým plánem. Tyto zásady stanovují, jakým způsobem se má s krizovým plánem nakládat, kde je uložen (Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb je uložen v listinné podobě v jednom vyhotovení u HZS Karlovarského kraje na pracovišti KOPIS a v jednom vyhotovení na ORP Cheb), způsob a četnost aktualizace krizového plánu a také je zde uveden seznam zpracovatelů konkrétního krizového plánu.

Geografické podklady (C3.) jsou samy o sobě „nepotřebnou“ součástí, neboť nejdůležitějšími jsou samotné mapy, které jsou obsaženy v přílohách. Jedná se o místa s vyznačenými místy nejpravděpodobnějšího vzniku rizik, oblasti s předvídatelným ohrožením apod.

Poslední částí pomocné části je díl C4. nazvaný Další dokumenty související s připraveností na krizové situace a jejich řešení. V tomto oddílu je uveden seznam použitých zkratk, který je nezbytný pro absolutní pochopení všech textů, dále sběrný arch, který jakýmsi způsobem zpřehledňuje celý krizový plán, obsahuje datum aktualizace konkrétních částí, jsou zde uvedeny počty listů a příloh. Část C4 obsahuje ještě i další formuláře, například Přehled formalizovaných dokumentů pro realizaci krizových opatření při krizových stavech a další vzorové žádosti.

6.2.2 Analýza přílohové části krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb

Ke krizovému plánu obce s rozšířenou působností Cheb náleží i řada příloh, které celkově dotvářejí tvář celého krizového plánu. Bez nich by šlo o neúplné torzo, které je prakticky jen stěží využitelné, neboť přílohy mohou urychlit a zefektivnit práci.

V přílohách jsou většinou obsaženy vzory a formuláře, které jsou velmi snadno využitelné přímo v době krizové situace. Dále jsou zde obsažena různá rozhodnutí, seznamy, řešení, přehledy a mapy.

Mezi přílohy krizového plánu ORP Cheb patří Obsah základních činností stálé pracovní skupiny, Rozhodnutí o uložení povinnosti poskytnout věcný prostředek, Výzva k dodání věcného prostředku, Záznam o převzetí věcného prostředku, Potvrzení o využití věcného prostředku, Požadavek na vydání zásob pro humanitární pomoc, Plán nezbytných dodávek ORP Cheb, Seznam požadovaných nezbytných dodávek (zde mě překvapilo, jakým způsobem je stanoveno, která firma či obchodní řetězec dodá chléb atd.), Seznam nezajištěných nezbytných dodávek, Přehled dodavatelů nezbytných dodávek (zde jsou uvedeny všechny možné firmy, obchodní řetězce i podnikající osoby, které mohou na území Chebska dodat v případě nouze nezbytné dodávky).

Mezi další přílohy patří Zásady prodeje a způsob zúčtování dokladů v systému přidělového hospodářství Uložení povinnosti právníkům a podnikajícím fyzickým osobám k zabezpečení regulačních opatření, Zásady řešení krizové situace „Stav ropné nouze“, Regulační opatření (na potraviny, silniční dopravní síť...). Velmi zajímavé jsou vzory přidělových lístků (týdenní přiděly, spotřeba na osobu) a další materiály, které regulují zboží a další nezbytné dodávky. Tento oddíl mi připomenul hodiny dějepisu a válku, kdy nám byly ukazovány přidělové lístky, je velmi zajímavé, že i v dnešní době se na takovýto stav pamatuje.

Dalšími přílohami krizového plánu ORP Cheb jsou Řešení regulačních opatření ORP Cheb, Přehled spojení, Grafické podklady (rozpracované mapy, náčrtky a legendy k nim; jedná se o velmi podstatnou část celého krizového plánu – umožňuje to lepší představivost), dále Žádost o ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací a Výzva k zaevidování na stanoveném místě z důvodu uložení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci.

Bohužel musím konstatovat, že jsou přílohy nepřehledné a není vždy zcela jasné, co kam patří. Základní část pak obsahuje pouze název a označení a zmínku o tom, že jsou další informace na přílohách na DVD. To může v krizových situacích zdržovat, pokud osoby, jichž se to týká, neznají dopodrobna krizový plán. Na druhou stranu, pokud je čas na analýzu krizového stavu a jeho řešení, není žádný problém si dané mapy a další podklady najít a detailně prozkoumat.

6.3 Inovace a návrh změn v Krizovém plánu obce s rozšířenou působností Cheb

Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb je zpracován podle Metodiky zpracování krizových plánů podle § 15 až 16 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (tzv. krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. Obsahuje tak všechny povinné údaje. Ovšem musím konstatovat, že i tak se jedná pouze o jakýsi rámec, pouhou „kostru“ krizového řízení, která se ještě sama o sobě nestane „jedincem“. Krizový plán slouží jako opěrná berlička k řešení krizových situací, avšak musíme si uvědomit, že každá mimořádná událost s sebou přináší nové poznatky, situace i změny, které může být méně či více obtížné řešit. Každá mimořádná událost s sebou přináší i stres a nebezpečí, že ne všichni zúčastnění budou vědět co a jak mají dělat, aby působili pozitivně na zastavení nebo vyřešení krizové situace. Krizový plán, význam slova plánovat, to vše znamená pouze možnost, avšak realita může být naprosto odlišná, jiná, ať už v dobrém, nebo zlém.

Toto vše souvisí i s již zmíněnými cvičeními, která samozřejmě mohou pomoci vyzkoušet si reakci na krizovou situaci, vylepšit dosavadní poznatky, pokusit se realizovat navržené řešení. Nikde ale není řečeno, že se vše nebude řídit jinak. Přesto se domnívám, že krizový plán jako takový určitě přispívá k lepšímu zvládnutí krizových situací, už jenom třeba tím, že urychluje záchranné práce, dává lidem, kteří se účastní těchto prací, pocit, že se mohou něčeho přidržet, že se mohou někam podívat v případě, kdy by nevěděli, co mají dělat.

Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb je zpracován Hasičským záchranným sborem Karlovarského kraje. Každý plán je rozpracován trošku jiným způsobem, a to tak, aby vyhovoval dané správní oblasti.

Krizový plán se snaží být konkrétní, avšak to je velmi obtížné. Zpracovává totiž obecně postupy, které by se daly aplikovat na prakticky jakoukoli situaci. To je samozřejmě pro některé mimořádné situace nedostačující a nevyhovující. Možností, jak tomuto nedostatku předejít, je vytvoření dalších sekcí typových plánů, zabývajících se různými možnými situacemi. Vytvořit jakési mustry, které by byly využitelné na konkrétní krizové situace.

Důležité je zejména analyzovat vyhodnocení rizik a rozplánovat detailně možné krizové situace vzniklé právě na základě možných hrozeb. Krizový plán obce s rozšířenou působností sice rozebírá jednotlivé typové plány, které se mohou využít v případě zvláštní i přirozené povodně, zemětřesení, vichřice, přívalových dešťů, v silniční i železniční dopravě. Uvedu příklad na typovém plánu zvláštní povodně.

Zvláštní povodeň je rozvedena pouze heslovitě, což je na jednu stranu přehledné, na druhou stranu zde ale chybí některé podstatné informace. Nalezneme zde možné ohrožení konkrétních vodních děl: Jesenice, Horka, Skalka a Mlýnský rybník. Jako příloha nechybí ani spočítaný předpokládaný rozliv vody a ohrožení. Dopady, řešení a subjekty, které se podílejí na řešení, jsou však rozepsány jen velmi heslovitě, není zcela jasné, kdo danou pomoc poskytuje – například protipovodňová opatření mohou vykonávat HZS, dobrovolníci, Policie ČR atd., což není jasně stanoveno a mohlo by dojít k negativnímu střetu zájmu, kdy snaha o pomoc může spíše uškodit například tím, že by se většina soustředila na jeden úkol a na jiný by nebyla vyčleněna žádná složka. Samozřejmě toto záleží na veliteli zásahu, případně na Krizovém štábu. Krizová a regulační opatření jsou řešena přidáním řady příloh a vzorů, což usnadňuje práci hejtmanovi či starostovi ORP nebo Krizovému štábu. Vhodnost řízení řešení krizové situace samozřejmě závisí i na schopnostech velících sil (velitele zásahu, Krizového štábu atd.).

6.3.1 Konkrétní návrhy na změny v Krizovém plánu ORP Cheb

Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb by měl být doplněn o některé zpřesňující informace. Osobně postrádám konkrétnost například v rámci evakuace. V krizovém plánu jsou sice vypsány jednotlivé instituce a budovy, kam mohou být evakuované osoby přemístěny, avšak domnívám se, že by bylo vhodné rozepsat (přípravit jakési vzory), kam mohou být které skupiny evakuovány a odkud, a to i pro případy, kdy je zasažena například i navrhovaná budova pro příjem evakuovaných osob. Mezi místa, kam

mohou být přesunuty přemístěné osoby, patří například základní školy (1., 3. a 5.), ovšem v případě, kdy by došlo například k nějaké vážnější havárii s únikem nebezpečných látek v blízkosti těchto míst, nastal by již problém. Navíc krizový plán neobsahuje počet osob, který může být přechodně ubytován v těchto institucích.

Navrhuji tedy, aby byl sepsán jakýsi přehled jednotlivých evakuačních středisek, který by obsahoval počet možných míst, telefonní číslo, emailovou adresu, kontaktní osobu a další nezbytné údaje, zajištění stravování, pitného režimu a nezbytných potřeb pro přechodné ubytování (deky, spacáky, podložky, lehátka apod.). Navíc by byl sestaven rozpis, které oblasti správního obvodu Cheb by byly do konkrétní budovy evakuovány, aby nedošlo ke zmatkům. Evakuační středisko by mohlo být obyvatelům sděleno na zřízených telefonních linkách, webových stránkách apod., nebo přímo dáno předem (to by však mohlo být zavádějící v případě zcela nepředpokládané mimořádné události).

Kromě počtu míst pro umístění evakuovaných osob, bych do krizového plánu zavedl i povinnou přílohu budov, a to s jejich bližší specifikací. Mělo by zde být uvedeno, zda se jedná o budovu určenou k bydlení, o kancelářské prostory, o sídlo firmy, o školu, apod. Případně, zvláště ve věci sídlišť). Jednotlivé objekty by mohly být opatřeny (v přehledné tabulce) i počtem podlaží, případně bytových jednotek. Přemýšlel jsem i o přesném počtu obyvatel budov, avšak toto opatření se mi po zvážení jeví jako nereálné, neboť jen samotná aktualizace by zabrala mnoho času a mohly by při ní vzniknout i zmatky.

Počet evakuovaných osob, případně evakuovaných budov, by mohl být rozpracován i pro konkrétní předpokládané krizové situace, například pro zvláštní povodeň způsobenou protržením vodního díla Horka, zvláště dále pro Jesenici, Skalku i Mlýnský rybník. K tomuto účelu by mohly být, v rámci spolupráce integrovaného záchranného systému, stanoveny i konkrétní hlídky (z kterých stanic Policie ČR) pro jednotlivé evakuované oblasti.

K tématu evakuace bych do Krizového plánu ORP Cheb doplnil o mustr pro evidování evakuovaných osob, vzor pro rozmístění osob v postižených oblastech, který by sloužil evakuačním a přijímacím střediskům a doplnil bych i evakuační zavazadlo, konkrétně to, co by mělo obsahovat. V krizových situacích přichází řada stresových faktorů, které vedou k chaosu a zmatkům, proto by bylo dobré, aby obsah evakuačního zavazadla byl uveden i v příloze krizového plánu.

Krizový plán ORP Cheb by měl obsahovat i konkrétní parametry pro nouzové přežití obyvatel. Například by měly být stanoveny hygienické podmínky pro nouzové ubytování osob – počet osob na jedno WC, zdroj pitné vody, osobní prostor apod. K tomuto účelu bych sestavil i seznam věcí, předmětů, nástrojů a materiálu, který je nezbytný pro záchranné a likvidační práce, ale i pro nouzové přežití obyvatelstva. Krizový plán ORP Cheb neobsahuje přesně informace, kde je uschován materiál humanitární pomoci (humanitární balíčky – léky, pitná voda, obvazy, svíčky, deky atd.), jeho počet apod. V tomto seznamu by mohly být uvedeny i konkrétní zdroje a počty nástrojů vhodných k záchranným a likvidačním pracím (lopaty, hrábě, sekery...), ale i další věci pro evakuované osoby (boty, oblečení...).

Dále bych zařadil do krizového plánu i seznam možného ubytování, a to nejen pro hromadnou evakuaci osob, ale například i penziony, hotely, mateřské školy a další zařízení s většími či středními prostory, které mají i sociální zařízení pro daný počet osob.

Řešena by mohla být i konkrétní zásobování pitnou vodou, a to v rámci jednotlivých oblastí i obcí. Definovat, odkud a kam bude dodávána pitná voda a kdo tuto službu bude zajišťovat.

Mým posledním návrhem na zlepšení Krizového plánu ORP Cheb, je zařazení konkrétních řešení vzorových situací. Každoročně probíhá řada různých cvičení, kdy se zkouší připravenost na krizovou situaci a funkčnost řešení. Domnívám se, že by bylo vhodné například z těchto cvičení sestavit příklad jakéhosi vzoru řešení, který by se mohl použít v případě obdobné mimořádné události. Jak jsem již zmiňoval, krizová situace je stresovou situací a je dobré mít se o co opřít. Navíc některé situace nejsou rozepsány dopodrobna, nebo nejsou zmíněny vůbec. Například lesní požáry, epidemie a další situace nejsou příliš podrobně rozepsány, ba některé nejsou vypracovány vůbec.

Cvičná simulace na některou z těchto krizových simulací by mohla být detailně rozepsána a v příloze krizového plánu by mohl být uveden příklad neboli možný vzor řešení. Musíme si totiž také uvědomit, že v různých povodňových a jiných komisích a dalších krizových orgánech, jako například v krizovém štábu, jsou zastoupeny osoby, které mají i jinou funkci či pracovní pozici. Tito pracovníci se samozřejmě hlavně starají o svou základní práci a funkce v krizovém řízení bývá mnohdy posunuta do ústraní. Tyto osoby tak nemají vždy plně dokonalý přehled o možných řešeních apod., proto je velmi důležité

mít detailně rozpracovaný krizový plán, kde budou uvedeny všechny potřebné informace pro vyřešení krizové situace.

7 Závěr

Krizové řízení obce je poměrně složitá struktura, která zapadá do celkového bezpečnostního systému státu. Pro obec s rozšířenou působností hraje důležitou roli i krajský systém, zvláště možnosti a povinnosti hejtmána v krizových situacích, integrovaný záchranný systém a spolupráce s ním a v neposlední řadě obecní úřad obce s rozšířenou působností včetně starosty, bezpečnostní rady obce a krizového štábu obce, jenž je svoláván v případě krizové situace.

Na řešení krizové situace se podílí poměrně velká skupina osob i institucí, což je potřebné podchytit základními a jasně znějícími dokumenty, aby v případě ohrožení nedošlo k nesrovnalostem. Na základě analýzy jednotlivých zákonů a dalších dokumentů, jsem mohl jasně definovat pojmy vztahující se k dané problematice a přesně vymezit povinnosti a činnost jednotlivých orgánů podílejících se na krizovém řízení.

Krizové řízení by se mělo zaměřit nejen na samotné řešení krizové situace, ale mělo by se věnovat i prevenci, jež by se snažila předcházet nebo alespoň eliminovat možná rizika. Samozřejmě nesmíme zapomenout na řešení a návrhy, které se budou zabývat krizovou situací i po jejím skončení – vyřešení. Obnova je velmi důležitým faktorem, bez kterého by se životní prostředí, tvář krajiny ani původní obyvatelstvo nemohlo navrátit do běžného života.

Krizový plán obce s rozšířenou působností je materiál, který slouží ke konkretizaci postupů krizového řízení na úrovni správního území obce. Díky analýze Krizového plánu ORP Cheb jsem získal přehledný materiál, který jsem pomocí metody komparace porovnal s metodikou rozpracování krizového plánu. Na základě výstupů z těchto srovnání jsem došel k zjištění, že krizový plán této obce skutečně vychází nejen z této metodiky, ale i z jednotlivých platných nařízení a zákonů.

Na základě podrobné analýzy Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb musím konstatovat, že ačkoli se jedná o konkretizaci všeobecných záměrů krizového řízení pro danou správní oblast, mohly by se pro tento dokument vypracovat ještě i další materiály. Tyto materiály by pomohly rychlejšímu a přesnějšímu řešení krizových situací. Jak jsem v práci uvedl, řada pracovníků podílejících se na krizovém řízení, zastává i další funkce, a proto nemá mnoho času na studium krizového plánu, případně na oživení

a detailní zasvěcení do něj. Navíc stresové situace, jako jsou právě mimořádné události, mohou znesnadňovat orientaci v problematice řešení krize.

Z těchto důvodů jsem vytvořil návrh na inovaci Krizového plánu obce s rozšířenou působností Cheb. Jednalo by se hlavně o doplňující materiály (přílohy), které by detailně a hlavně zcela konkrétně uváděly podrobnosti například k evakuaci osob, nouzovému ubytování atd.

Evakuace osob by měla být rozpracována na evakuační střediska, u nichž by byl uveden i přesný počet možných osob, které by sem mohly být umístěny. Dokument by obsahoval i přesný rozpis o tom, která oblast (budova) spadá pod dané evakuační středisko atd. Obdobná příloha by byla vytvořena například i pro nouzové ubytování a potřeby jedinců, pro konkrétní přísuny pitné vody, humanitární pomoci, uskladněných materiálů apod.

Živelní pohromy jsou v Krizovém plánu ORP Cheb rozpracovány jen některé, a to již zmiňovaná vichřice, přívalový déšť, zemětřesení nebo zvláštní i přirozené povodně... Tyto mimořádné události přicházejí neočekávaně a často s sebou nesou úskalí nutnosti velmi rychlého zásahu. Proto je nezbytné, aby byl krizový plán dané obce vypracován s co největší pečlivostí, s podrobnými detaily a případně i s možnými příklady řešení jednotlivých krizových situací.

Musím uvést, že ztížením pro tuto práci byl zvláště fakt, že většina informací potřebných pro vytvoření konkrétních tabulek či návrhů, má označení jako zvláštní skutečnosti a většina z nich je utajovaná, například z důvodu ochrany osobních údajů.

8 Seznam použitých zkratek

ad.	A další
atd.	A tak dále
č.	Číslo
č. j.	Číslo jednací
ČR	Česká republika
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
odst.	Odstavec
ORP	Obec s rozšířenou působností
OÚ	Obecní úřad
Sb.	Sbírka
tzv.	Takzvané

9 Seznam použitých pramenů a literatury

Odborné publikace:

ANTUŠÁK, E. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7357-488-8.

KUKAL, Z. *Přírodní katastrofy*. 1. vyd. Brno: Horizont, 1982. 252 s. ISBN 40-008-82.

LINHART, P.; ŠILHÁNEK, B. *Civilní nouzové plánování v některých evropských zemích, USA a Kanadě*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2007. 98 s. ISBN 978-80-86640-89-1.

PROCHÁZKOVÁ, D.; ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004. 226 s. ISBN 80-86640-30-2.

PROCHÁZKOVÁ, D. Živelné a jiné pohromy. In *Sborník „Požární ochrana 2004“*. CD-ROM. 1. vyd. Ostrava: VŠB TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2004. s. 1-38. ISBN 80-86634-39-6.

REKTOŘÍK, J. a kol. *Krizový management ve veřejné správě. Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2004. 249 s. ISBN 80-86119-83-1.

ROUDNÝ, R., LINHART, P. 1. vyd. *Krizový management I. Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5.

Metodické materiály

ADAMEC, V. *Bezpečnostní plánování. Metodický materiál ke kurzu Krizové řízení*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. 25 s.

HANUŠKA, Z. *Obce a integrovaný záchranný systém. Metodický materiál ke kurzu Krizové řízení*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. 10 s.

HORÁČEK, J.; ŠVEC, D. *Krizové řízení. Metodický materiál*. Praha: Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o. p. s., 2003. 32 s.

Integrovaný záchranný systém a krizový management. 2KUIZSMA. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2003. 8 s.

Vyhlášky, zákony a právní dokumenty

Krizový plán obce s rozšířenou působností Cheb, 2003

Metodika zpracování krizových plánů podle § 15 až 16 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, č. j. MV-76085-1/PO-OKR-2011

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 186/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií, ve znění pozdějších předpisů

Webové stránky

Beaufortova stupnice. [online]. http://cs.wikipedia.org/wiki/Beaufortova_stupnice, cit. 3. 5. 2013

Cheb. [online]. <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3533>, cit. 31. 10. 2013

Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2013 [online]. Český statistický úřad, [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/50002DF52B/\\$File/13011303.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/50002DF52B/$File/13011303.pdf), cit. 30. 4. 2013

Richterova stupnice. [online]. http://cs.wikipedia.org/wiki/Richterova_stupnice, cit. 29. 4. 2013

Střední školy. [online]. <http://www.stredniskoly.cz/seznam-skol/karlovarsky-kraj/cheb/>, cit. 10. 10. 2013

Základní školy. [online]. <http://www.zakladniskoly.cz/seznam-skol/karlovarsky-kraj/cheb/2/>, cit 10. 10. 2013

Zemětřesení v Čechách: padají dokonce i komíny. [online]. IDNES, <http://revue.idnes.cz/zemetreseni-v-cechach-padaji-dokonce-kominy-fer-lidicky.aspx?c=1999M289V01B>, cit. 25. 5. 2013

10 Seznam obrazových příloh

Obrázek č. 1: *Obec s rozšířenou působností Cheb*

Obrázek č. 2: *Zemětřesení v České republice*

11 Seznam tabulek

Tabulka č. 1: *Richterova škála*

Tabulka č. 2: *Beaufortova stupnice*

Tabulka č. 3: *Údaje k správnímu obvodu ORP Cheb*

Tabulka č. 4: *Pořadí mimořádných událostí podle výsledné míry rizika - MRV*